

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת מטות – והייתם נקיים מה' ומישראל – שנת תשס"ט.

פרשת מטות – נחלת בני גד – שנת תשע"ג.

השיעורים נכתבו

לרפואת

ברוריה בת מלכה
ציפורה פייגא בת הדסה
רונית בת מזל
סיגלית בת ציפורה
איתי בן אהובה
אורי בת ורד
נועם בן מיכל
ירחמיאל דניאל בן טובה באשה
סמי בן סימי
שירה בת שרה וב"ב
ניתאי בן שרון
רחל בת אסתר
לאה שרה בת חנה
אריה יהודה בן רחל
חנה בת שושנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב
יוסף בן טובה וסיון בת שרה וב"ב
תומר בן פלורנס
! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

המעוניינים לתרום להפצת העלון השבועי

יוכלו להתקשר:

0504-170-270

כ"כ ניתן לתרום בכל מכשירי 'קהילות' בקופה
'ע"ש' ברוך שאמר

פרשת מטות – והייתם נקיים מה' ומישראל – שנת תשס"ט.

לעילוי נשמת

אורן חמו בן זהרי
וועלוועל וואלף זאב בן לאה
שמעון ניסים בן טויה
בנימין כהן בן יעקב
רחל בת נחמה
אייל בן יעל יולנדה
משה בן בנימין
מרדכי יעקב בן אברהם אליהו
יעקב בן סלמן
טובה בת אהרן
אהרן יוסף בן משה דוד הכהן
אלי סולטן בן אסתר
רותי בת חסיבה
יצחק בן שלמה ואסתר
יצחק בן שאול
ישראל בן שמחה
שאול בן מרדכי אריה
יפה שניידל בת יצחק
אסתר בת קמרה
עמנואל בן שפרה
ניר בן פלורנס
ת.נ.צ.ב.ה

נושא המקנה של בני גד ובני ראובן, תופס מקום נרחב בדברי רבותינו. אבל לפני שניגש לדבר על זה, נקרא כמה פסוקים בפרשה, כי הנושא של בני גד ובני ראובן תופס קצת יותר מארבעים פסוקים, וכל מי שקורא את הפסוקים הללו, רואה שהתורה כופלת וחוזרת על דברים שלכאורה נראים מיותרים.

אומרת התורה: {לב, א} ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: {ב} ויראו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר: {ג} עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושכם ונבו ובען: {ד} הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: {ה} ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן: {ו} ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה – "זה נראה לכם הגיוני?! אחיכם יוצאים למלחמה ואתם יושבים בעבר הירדן בשקט?!" – {ז} ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ה' – "מה שאתם עושים, זה בדיוק חזרה על מה שעשיתם לפני 38 שנה, כאשר המרגלים הוציאו דיבה על הארץ וגרמו לעם ישראל שלא לרצות להיכנס לארץ ישראל!", ומשה רבינו חוזר על הדברים; ויאמר: ויראו האנשים העלים ממצרים מכן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי: {יב} בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון כי מלאו אחרי ה' ... {יד} והנה קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יהוה אל ישראל: {טו} כי תשובו מאחרי ויסיף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל העם הזה...

בפרשת ואתחנן, מביאים חז"ל שמשה רבינו התפלל לפני הקב"ה 515 תפילות, לנסות ולזכות בכל זאת להיכנס לארץ ישראל;

אומר המדרש {תנחומא, פרשת ואתחנן, אות ו} - אמר לפני משה רבינו: עם כל הבריות אתה מתנהג במדת רחמים שנים ושלשה פעמים, שנאמר: הן כל אלה יפעל אל, פעמים שלש עם גבר (שם לג, כט). ואני, עון אחד אין אתה מוחל לי "בכל חיי עברתי בסכ"ה עבירה א' – במקום לדבר אל הסלע, הכיתי בו – אתה לא מוכן למחול ליי??" אמר ליה הקדוש ברוך הוא, משה, הרי אתה עשית ששה עונות ולא גליתי לך אחד מהם אל תגיד לי עון א', אלא זה העון השישי שלך כבר! בתחלה אמרת, שלח נא ביד תשלח – כשאמרתי לך ללכת ולגאול את ישראל, אמרת לי "תשלח מישהו אחר במקומי"; אני אומר לך ללכת ואתה אומר לי לשלוח מישהו אחר?! (שמות ד, יג). שניה, והצל לא הצלת הלכת לדבר עם פרעה,

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת מטות. פותחת הפרשה בענייני נדרים. לאחר מכן במלחמת מדין והשלל שהביאו איתם בני ישראל מאותה מלחמה, ומיד לאחר מכן, בענין בני גד ובני ראובן;

אומרת התורה: {במדבר לב, א} ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה.

התורה פותחת במילה ומקנה - בו"ו החיבור - במקום לכתוב "מקנה רב", ורבותינו שמים לב לפתיחה הזאת, ואומרים שהו"ו באה לחבר אותנו לענין הקודם שבו עסקה התורה - מלחמת מדין והשלל הגדול שהביאו משם, שנאמר {לא, לו} ויהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות - כמויות אדירות של בעלי חיים, שנלקחו באותה המלחמה.

כותב הספר מנחת יהודה [בשם האלשיך הקדוש] - ומקנה בוא"ו, מה מוסיף הוא"ו על ענין ראשון? אלא הכי פירושו, שלא תקשה הלא תיכף מאז שכבשו סיחון ועוג ראו ארצם שארץ מקנה היא ולא בקשו דבר, אלא עתה אחר הכאת מדין, ולמה שתקו עד השתא? לזה אמר ומקנה בוא"ו הנוסף על חלק שלל מקנה מדין הנזכר, גם ומקנה רב היה מתחלה לבני גד ולבני ראובן. ועתה על ידי שלל מקנה מדין, נעשה עצום מאד... או יאמר מקנה רב היה לבני ראובן, אך לא עצום מאד, ולבני גד עצום מאד, לכן יבאו תחילה בני גד ואחרי זה בני ראובן.

הכלי יקר שם לב, שהתורה מחלקת בין בני גד לבין בני ראובן; אצל בני ראובן כתוב "ומקנה רב היה לבני ראובן", ואצל בני גד כתוב "ולבני גד עצום מאד".

נשאלת השאלה - למה התורה לא מערבת את שניהם יחד, וכותבת: "ומקנה רב ועצום מאד היה לבני ראובן ולבני גד"?

אומר הכלי יקר, משום שהיה הבדל בין השלל שתפסו בני גד לבין השלל שתפסו בני ראובן.

כותב הכלי יקר - כי לבני ראובן היה מקנה רב במספר, ולבני גד היה מקנה עצום בכח, כדרך שנאמר (איוב א.י) ומקנהו פרץ בארץ. שעזים שלו היו הורגין זאבים וכדמסיק בתענית (כה.) לייטי עיזי דובא בקרנייהו.

פירוש הדבר, בני ראובן תפסו יותר שלל בכמות ולא באיכות, ובני גד תפסו פחות שלל, אבל יותר איכותי משל בני ראובן. לכן כותבת התורה: "ומקנה רב היה לבני ראובן" - מבחינת הכמות, "ולבני גד עצום מאד" - מבחינת האיכות.

א"כ משה חוזר על דבריהם, ועכשיו בני גד ובני ראובן חוזרים על דבריו של משה – {כח} ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה: {כו} טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד: {כז} ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדני דבר – בשביל מה אתם חוזרים על דבריו, הרי כבר אמרתם את זה!?

{כח} ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל ... "בקשה, עכשיו תגידו פעם נוספת את מה שאמרתם לי – בפניהם" – עכשיו חוזרים פעם נוספת. אבל לא סתם, אלא בתנאי כפול!

אומרת הגמרא {מסכת קידושין סא, א} – ר' מאיר אומר: כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי...

נשאלת השאלה – בשביל מה כל כך הרבה חזרות???

כדי להבין מה מונח כאן בס"ד, נצטרך לכמה וכמה מדרשי חז"ל שיפתחו לנו פתח להבנת הענין של בני גד ובני ראובן, כי בדברי חז"ל ישנה ביקורת קשה מאוד, על בני גד ובני ראובן:

אומרים חז"ל במדרש {במדבר רבה, פרשה כב, אות ו} - **שֵׁשׁ מִתְּנוֹת נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם, זָכָה בְּאַחַת מֵהֶן נִטַּל חֻמַּת כָּל הָעוֹלָם, זָכָה בְּחֻמָּה זָכָה בְּכָל, זָכָה בְּגִבּוּרָה זָכָה בְּכָל, זָכָה בְּעֵשֶׂר זָכָה בְּכָל, אֵימָתִי? בְּזִמְנָן שֶׁהֵן מִתְּנוֹת שְׁמַיִם וּבָאוֹת בְּכַח הַתּוֹרָה, אֲבָל גְּבוּרָתוֹ וְעֵשֶׂרוֹ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם אֵינוֹ כְּלוּם, שֶׁכֵּן שְׁלֹמֵה אֹמֵר (קהלת ט, יא): שְׁבִתִּי וְרָאִה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי לֹא לִקְלַיִם הַמְּרוּץ וְלֹא לְגִבּוּרִים הַמְּלַחֲמָה וְגַם לֹא לְחֻכְמִים לֶחֶם וְגַם לֹא לְנִבְנִים עֵשֶׂר וְגַם לֹא לַיִדְעִים חֵן כִּי עַת וּפְגַע יִקְרָה אֶת כָּלָם. וְכֵן יִרְמִיָּה אֹמֵר (ירמיה ט, כב כג): כֹּה אָמַר ה' אֵל יִתְהַלֵּל חֲכָם בְּחֻכְמָתוֹ וְאֵל יִתְהַלֵּל הַגְּבוּר בְּגִבּוּרָתוֹ אֵל יִתְהַלֵּל עֹשֶׂי עֲשִׂיר בְּעֵשֶׂרוֹ, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל וְגו', וּמִתְּנוֹת אֵלוֹ בְּזִמְנָן שְׂאִינָן בְּאִינ מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹפֵן לְהַפְסֵק מִמֶּנּוּ. וְכֵן מְבִיא הַמְּדַרְשׁ רֵאִיָּה לְדַבְרֵי; שְׁנֵי רְבוּתֵינוּ, שְׁנֵי חֻכְמִים עֲמָדוֹ בְּעוֹלָם, אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד מֵעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֶחֱיִתְפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל וּבִלְעָם מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם,² וּשְׁנֵיהֶם נֶאֱבָדוּ מִן הָעוֹלָם. וְכֵן שְׁנֵי גִבּוּרִים עֲמָדוֹ בְּעוֹלָם, אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, שְׁמִשׁוֹן מִיִּשְׂרָאֵל וְגִלְיָת מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁנֵיהֶם נֶאֱבָדוּ מִן הָעוֹלָם. וְכֵן שְׁנֵי עֹשִׂירִים עֲמָדוֹ בְּעוֹלָם, אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, קָרַח מִיִּשְׂרָאֵל וְהֵמָּן מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁנֵיהֶם נֶאֱבָדוּ מִן הָעוֹלָם, לָמָּה, שֶׁלֹּא הָיָה מִתְּנָתָן מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲלֵא חוֹטְפִין אוֹתָהּ לָהֶם. וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּבִי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן**

וכשיצאת ממנו באת אלי בטרוניה על הכבדת השעבוד (שם ה, כג). **שְׁלִישִׁית, הַצֵּאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם (במדבר יא, כב). רְבִיעִית, לֹא ה' שְׁלַחְנִי [עדת קרח] (שם טז, כט). חֲמִישִׁית, שָׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים (שם כ, י). שְׁשִׁית, וְהִנֵּה קָמְתֶם תַּחַת אֲבוֹתֵיכֶם תְּרֻבוֹת אֲנָשִׁים חֲטָאִים (שם לב, יד).** אמר הקב"ה למשה: **וְכִי אֲבָרְהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב חֲטָאִים הָיוּ שְׂאֵמְרָתָ לְבָנֵיהֶם כִּי. אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, מִמָּךְ לְמַדְתִּי, שְׂאֵמְרָתָ, אֶת מַחְתּוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה (שם יז, ג). אָמַר לִיהוֹשֵׁעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אֲמַרְתִּי, בְּנִפְשׁוֹתֶם (שם), וְלֹא בְּאֲבוֹתֶם אֲנִי לֹא אֲמַרְתִּי שֶׁהָעוֹן הַזֶּה נֹבַע מֵהָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים ...**

רואים מכאן, שהקב"ה כעס על משה רבינו, על מה שאמר לעם "קממתם תחת אבותיכם תרבויות אנשים חטאים".

משה רבינו נזף בהם, ומיד בני גד ובני ראובן באים להתנצל;

אומרת התורה: {לב, טז} ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו: {יז} ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנום אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישרי הארץ.

אומר רש"י – לפני בני ישראל. בראשי גיסות, מתוך שגבורים היו, שכן נאמר בגד (דברים לג, כ) וטרף זרוע אף קדקד ...

{יח} לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו – "לא רק שנהיה ראשונים לקרב, אלא אנחנו גם מבטיחים לך שלא נחזור בחזרה לעבר הירדן, עד לאחר שעם ישראל יקבל נחלה בארץ ישראל"; את זה אפילו משה רבינו לא ביקש מהם, אלא זו היתה רוח התנדבותית שאחזה בהם – "שלא יגידו שלאחר המלחמה השארנו אותם פה והלכנו!" – וכך היה; כתוב בספר יהושע, שבחלוף י"ד שנה, עברו בני גד ובני ראובן לעבר הירדן.

לכאורה, הנושא ניגמר; היתה שאלה אם הם יכולים לקבל נחלה – אפשר לעבור לנושא הבא. אבל לא!

אומרת התורה: {לב, כ} ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה: {כא} ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' עד הורישו את איביו מפניו: {כב} ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשבו והייתם נקים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה': {כג} ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם: {כד} בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיקם תעשו ...

נשאלת השאלה – בשביל מה משה חוזר על דברי בני גד ובני ראובן!?

² ברוך שאמר: ולמה הוא לא מביא את שלמה? כי שלמה נעשה חכם רק בשלב מאוחר יותר בחייו – לאחר שביקש חכמה מהקב"ה.

¹ ברוך שאמר: אמרו בני גד ובני ראובן: "לא רק שנצא להילחם, אלא נהיה ראשונים לקרב!"

השאלה מתעצמת עוד יותר, לאור דברי רבותינו:

אומר המדרש {תנחומא, פרשת מטות, אות ז} – ומקנה רב. זה שאמר הכתוב: לב חכם לימינו וגו' (קהלת י, ב). לב חכם לימינו, זה משה. ולב כסיל לשמאלו, אלו בני ראובן ובני גד, שעשו את העקר טפל, והטפל עקר. למה, שחבבו נכסיהם יותר מגופן שאמרו למשה, גדרות צאן נבנה למקנינו פה, פה תחלה, ואחר כך, וערים לטפנו. אמר להם משה, לא תעשו כך. עשו את העקר תחלה. בנו ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם. מי דואג לצאן שלו, לפני שהוא דואג לאשתו ולילדיו?! הוי, לב חכם לימינו, זה משה. ולב כסיל לשמאלו, אלו בני ראובן ובני גד. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם חבבתם ממונכם יותר מנפשותיכם. חייכם, אין בו ברכה, שנאמר: נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך (משלי כ, כא).

בא הספר נתן דעת, ושואל שאלה יפה – למה פותחת התורה את הפס' {במדבר לב, א} ומקנה רב ה'יה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד במה שהיה לבני גד ולבני ראובן; למה לא נאמר "ולבני גד ולבני ראובן היה מקנה"; קודם תציין את השם ואח"כ תציין מה יש להם, כמו שנאמר באברהם³ – "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב"?

בא הכתב סופר, ומסביר למה משה רבינו חזר על דבריו:

כותב הכתב סופר – בנו לכם ערים לטפכם והיוצא מפיכם תעשו. הנה מי שהוא להוט אחר ממון וחביב עליו יותר מגופו, אין להאמין לדבריו כי יצר הממון יתקף עליו עד שלא יקיים דבריו, ולכן בני גד ובני ראובן שהקדימו בהמות לבניהם שחבבו הממון כ"כ אין לבטוח על דבריהם, לכן אמר משה רבינו ע"ה תחילה "בנו ערים לטפכם" ולא יהיה בכס מדה מגונה הלז ואם תהיו מורגלים בזה שוב יש בטחון בדבריכם והיוצא מפיכם תעשו.

פירוש הדבר, אומר לנו הכתב סופר, אדם שהממון אצלו בראש מעייניו – אי אפשר להאמין לו!

בואו נקרא עוד כמה פסוקים מדברי בני גד ובני ראובן, ונלמד אותם:

משה רבינו שומע את דרישתם של בני גד ובני ראובן, לנחלה בעבר הירדן – הוא מוכיח אותם ואז הם באים להתנצל;

אומרת התורה: {לב, טז} ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקנינו פה וערים לטפנו: {ז} ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישיבי הארץ: {ח} לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו וגו'.

שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול, וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך גלו תחלה מכל השבטים, שנאמר (דברי הימים א ה, כו): ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה, ומי גרם להם על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינם, מנין, ממה שכתוב בתורה: ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'.

המדרש הזה לא מובן כלל – מתחילתו ועד סופו; 'לחטוף חכמה' – אדם נולד עם חכמה – עם I.Q גבוה – איך אפשר לחטוף את זה?! אותו הדבר לגבי גבורה – אדם נולד חזק – איך אפשר לחטוף גבורה?! ואתו הדבר לגבי עושר – אדם נולד למשפחה עשירה בן פורת יוסף, או שנגזר עליו להיות בנאדם עשיר – איך שייך לחטוף עושר [ולא מדובר על מעשה גניבה]!?

אומרת הגמרא {מסכת נידה טז, ב} – דדריש ר' חנינא בר פפא: אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו, ונוטל את הטפה של שכבת זרע שממנה נוצר הולד, ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו: רבש"ע, טפה זו מה תהא עליה? האם הולד הנוצר ממנה יהיה גבור או חלש? חכם או טיפש? עשיר או עני? ואילו רשע או צדיק לא קאמר אין המלאך מזכיר כדבריו של ר' חנינא, דא"ר חנינא: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר {דברים י"ב} ועתה ישראל מה ה' אליהך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'.

יוצא א"כ, שאם נגזר על האדם להיות עשיר, הוא יהיה עשיר – אפילו בגיל 90, לאחר שכל חייו הוא היה עני מרוד! – יתגלה אליו מלאך בחלום, ויתן לו את השש מספרים של הלוטו ☺; מה הוא כבר יעשה בגיל תשעים עם כל הכסף?! זו שאלה טובה – אולי יקנה חלקה עם נוף ☺

נשאלת השאלה – אם ככה, על מה בדיוק מדבר כאן המדרש!?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומר המדרש {תנחומא, פרשת מטות, אות ו} – תדע לך כשבקש שיתעשרו בני גד ובני ראובן, הפיל את המדינים לפני ישראל, כדי שיתעשרו בני גד ובני ראובן. מהו כתיב למעלה, וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בְּזֶזוּ, ואחר כך כתיב: ומקנה רב, הרי שהשפיל את המדינים ורומם לבני ראובן ולבני גד, לקים מה שנאמר: כי לא ממוצא וממערב וגו', כי אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים.

אם רואים שהקב"ה הפיל את המדינים לפני בני גד ובני ראובן, כדי שיקחו מהם את הצאן, אז איך אפשר להגיד עליהם שהם חטפו את הממון?! הרי הקב"ה סידר להם את זה!

³ בראשית יג, ב.

אם אדם יודע שאין לו במה להתהלל – לא בחכמה ולא בעשירות ולא בכוח, כמ"ש חז"ל⁴: "פי אם בְּזָאת יתהלל המתהלל השכל יודע אותי"; אם אתה יודע שאתה עשיר – ולא בזכותך אלא בזכות הקב"ה, וזה שקנית דירה במקום הזה ולא במקום אחר והצלחת, זה לא בגלל שאתה חכם גדול, אלא משום שהקב"ה נתן לך דעת לבחור את המקום – כמ"ש⁵ "פי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" – הוא ולא אחר! ממילא תשרה עליך ברכת ה' ותצליח.

זו התוכחה שבאים חז"ל ללמד אותנו על בני גד ובני ראובן, שלא לשים את הממון בראש סדר העדיפויות, ולדעת שהכול בא מאתו יתברך!

בא בעל הכתב והקבלה ומביא רעיון נפלא בשם ר' עזריה פיג'ו, בספרו בינה לעיתים⁶:

אמרו בני גד ובני ראובן⁷: "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישיבי הארץ: לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו"; אמר להם משה: "יצאתם להילחם כי לא היה נעים לכם שכולם יצאו ואתם תישארו בבית. אבל לא כך צריכה להיות צורת ההסתכלות שלכם. דבר ראשון אתם צריכים לקיים את רצון ה', ורק אח"כ מה נעים ומה לא מבשר ודם; אם הקב"ה רוצה שתישארו בעבר הירדן, אז כך תעשו. ואם הוא רוצה שתיכנסו לארץ, אז תיכנסו. אל תגידו "לא נעים", אלא תעשו מה שהקב"ה מצוה!" – וזמ"ש 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.

לאחר ההקדמה הזאת, הייתי רוצה לעמוד על הנושא של 'והייתם נקיים מה' ומישראל':

המצוה של 'והייתם נקיים מה' ומישראל', מתפרסת על כל חלקי השולחן ערוך. הנושא מופיע בפעם הראשונה במדרש בפרשת פקודי; בפרשת פקודי, למעלה ממאה פסוקים עוסקת התורה בסיכום התרומות שתרמו בני ישראל למשכן. זו חזרה על מה שנאמר קודם לכן, מבלי שום תוספת. וחז"ל כבר שואלים – אם ככה, בשביל מה נאמרה הפרשה הזאת?

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה נא, אות ו} – משכן העדת אשר פקד על פי משה, כל מה שהיו עושין, עושין על פי משה, שנאמר: אשר פקד על פי משה. וכל מה שהיה משה עושה על ידי אחרים, שנאמר: עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן, לא עשה אלא משנגמרה מלאכת המשכן, אמר להם בואו ואני עושה לפניכם חשבון. אמר להם משה: אלה פקודי המשכן, כך וכך יצא על המשכן, עד שהוא יושב

יוצא מן הכלל! – הם גם ילחמו ראשונים, גם יחלצו ראשונים, וגם יישארו בארץ עד לחלוקתה!

אומרים המפרשים – שים לב מה כתוב, ותבין עד כמה משה רבינו כעס עליהם;

אמר משה לבני גד ולבני ראובן: חוץ מזה שהקדמתם את הצאן לפני הילדים, אפילו פעם א' לא הזכרתם בדבריכם את הקב"ה!";

"ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה" – מי בונה ??? – "וערים לטפנו" – מי בונה ??? – "ואנחנו נחלץ חשים – מי נילחם ??? – "עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישיבי הארץ: {יח} לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: {יט} כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה.

אמרו בני גד ובני ראובן: "אנחנו נבנה ואנחנו נביא אותם למקומם – אל תדאג, הכל אנחנו נעשה!"

אמר להם משה: "אני לא מבין איך אתם מסוגלים לדבר כ"כ הרבה, ואפילו פעם אחת לא להזכיר שם שמים!!!"

אם ככה, באים חז"ל ומלמדים אותנו את היסוד – אם האנשים האלה מדברים שלושה פסוקים מבלי להזכיר שם שמים, יכולה להיות רק סיבה אחת לכך – הלהיטות שלהם אחר הממון, גרמה להם לחשוב שאין להם צורך בעזר שמים!

{שם כ} ויאמר אליהם משה אם תעשו את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה: {כא} ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' ... – נכון גד, אתה חזק מאד. אבל ללא הקב"ה, אתה לא שווה כלום! – {כב} ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו: {כג} ואם לא תעשו כן הנה חטאתם לה' ... {כד} בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיהם תעשו.

בני גד מקבלים כאן שתי נזיפות – הא' על שהקדימו את הצאן לפני הנשים והילדים, והשנייה על שלא הזכירו שם שמים; הם מקבלים את הנזיפות ובאים להתנצל בפני משה;

{כה} ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה: {כו} טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד: {כז} ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדני דבר.

יוצא, שמשה רבינו הבחין בשני דברים: מי שמקדים את הצאן שלו לפני בשר ודם, אז הכסף שלו יותר חשוב לו מהנפש. ומי שמדבר כ"כ הרבה מבלי להזכיר אפילו פעם אחת שם שמים, זה אדם שבוטח בעושרו עד כדי כך, שהוא כביכול כבר לא זקוק לעזר שמים.

אם ככה, כעת נוכל להבין למה התכוון המדרש:

⁴ אבות ד, א.

⁵ דברים ח, יח.

⁶ ח"א עת לעשות – דרוש לו.

⁷ לב, יז – יח.

שמים, שְׁנָאֵמַר (במדבר לב) וְהֵייתֶם נְקִיִּים מִי וּמִיִּשְׂרָאֵל, וְאֹמַר (משלי ג) וּמְצָא חֵן וְשָׁכַל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם .

כותב הריבב"ן – תניא בתוספתא בפ"ב: הנכנס לתרום את הלשכה מפשפשין בו בכניסה וביציאה ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיוצא ופריך בירושלמי וימצא פומיה מוי, פירוש שלא יוכל להניח כסף בפיו... תניא הנזכרין היו מפספסין בקלקין, פירוש היו בודקין בשער ראשו שמא הצניע שם כסף.

אומרת הגמרא {מסכת תענית יא, ב} - במה שימש משה כל ז' ימי המלואים? בחלוק לבן. רב כהנא מתני: בחלוק לבן שאין לו אימרא ...

אומר רש"י – בחלוק לבן שאין בו אימרא. שפה מתרגמין אימרא (שם כח) כלומר תחוב היה מחוט אחד כל החלוק ולא כבגדים שלנו שבתי הידים מדובקין בבגד הגוף בתפירה כדי שלא יחשדוהו שמא באותה שפה הוציא מעות הקודש משום שנאמר (במדבר לב) והייתם נקיים מה' ומישראל.

הולך משה רבינו, בשבעת ימי המילואים, בחלוק לבן ללא תפרים – ולמה?? לא יחשדוהו שמא אולי בין התפרים, הוא הכניס כסף!!! – משה רבינו!!!

במסכת יומא⁹, מסיימת המשנה בארבע משפחות שדרשו אותם לגנאי;

אומרת המשנה {מסכת יומא פ"ג, מ"א} – ואלו שהזכירם חכמים לגנאי: בני המשפחה של בית גרמו לא רצו ללמד לאחרים על מעשה לחם הפנים. בני המשפחה של בית אבטינס לא רצו ללמד לאחרים על מעשה הקטורת. הוגרס בן לשבט לוי היה יודע פרק בשיר שיטה מיוחדת של שירה, ולא רצה ללמד אותו. בן קמצר לא רצה ללמד לאחרים על מעשה הכתב המיוחד שידע.

אומרת הגמרא {מסכת יומא לח, א} – משפחת בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד את שיטותיהם לאחרים. לכן, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים לאפות את לחם הפנים, והעבירו את בית גרמו ממשרתם. והתברר שאמנם היו יודעין אומני אלכסנדריא לאפות את לחם הפנים בצורה הדרושה כמותן, כמו אומני בית גרמו, ולא אלא שלא היו יודעין לרדות כמותן להוציא מן התנור את ככרות הלחם כשהם שלמים ולא ישתברו. ומתוך כך, גם דרך אפיינתם היתה שונה מזו של אומני בית גרמו: שאומנים הללו מאלכסנדריא היו מסיקין את התנור מבחוץ ואופין את הלחם מבחוץ, מחמת חששם לאפותו בתוך התנור, היות ולא ידעו איך להוציאו משם מבלי לשבור את הככרות; ואילו אומנים הללו של בית גרמו, שידעו איך לרדות את הככרות כשהם שלמים, היו

ומחשב שכח באלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל מה שעשה ויום לעמודים, התחיל יושב ומתמיה, אמר עכשו ישראל מוצאין ידיהם לאמר משה נטלן. מה עשה האיר הקדוש ברוך הוא עיניו וראה אותם עשויים ויום לעמודים, אותה שעה נתפסו כל ישראל על מלאכת המשכן, מי גרם לו על ידי שישב ופיסן, הוי: אלה פקודי המשכן. ולמה עשה עמהם חשבון, הקדוש ברוך הוא יתברך שמו מאמינו, שנאמר (במדבר יב, ז): לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולמה אמר להם משה בואו ונעסק במשכן ונחשב לפניכם, אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחוריו, שנאמר (שמות לג, ט): והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהלה ודבר עם משה, (שמות לג, ח): והביטו אחרי משה, ומה היו אומרים, רבי יוחנן אמר אשרי יולדתו של זה, ומה היא רואה בו, כל ימיו הקדוש ברוך הוא מדבר עמו, כל ימיו הוא משלם להקדוש ברוך הוא, זהו: והביטו אחרי משה. רבי חמא אמר: היו אומרים הליצנים: חמי קדל דבריה דעמרם "תראה, בן פורת יוסף, איזה יופי עלה משה רבינו במשקל" © ונחברו אומר לו אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר "חס וחלילה, אני לא רוצה לדבר על גדולי ישראל ... אבל אתה יודע ... התרומות למשכן ... לא נתנו קבלות ... אין פלא שהוא ..."; כששמע משה כך אמר להם משה: חייכם, נגמר המשכן אתן לכם חשבון. אמר להם בואו ונעשה חשבון, הוי: ואלה פקודי המשכן .

יוצא, שזכינו לפרשה נוספת בתורה 'בזכות' אותם ליצנים! – לקיים מש"נ⁸ והייתם נקיים מה' ומישראל'.

אלמלי מקרא שכתוב, אי אפשר לאומר:

אדם בא לתרום, אסור לו להיכנס בחליפה עם כיסים, ולא עם תפילין ולא עם נעליים, ואפילו לא עם גרביים – ולמה?

אומרת המשנה {מסכת שקלים פ"ג, מ"ב} - אין התורם נכנס ללשכת השקלים, לא בפרגוד חפות מין מלבוש ארוך ששפתו כפולה או ששוליו מקופלים למעלה; ויש מפרשים: בבגד שיש לו ביטנה; כדי שלא יחשדוהו שהטמין מן השקלים בתוך שפת בגדו או בשוליו המקופלים או בתוך הביטנה, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין שאולי אלו תפילין מזויפות – הוציא הפרשיות ודחף דולרים ©, ולא בקמיע שלא יחשדוהו הבריות, שגנב שקלים מן הלשכה והחביאם שם שמא יעני התורם, ויאמרו הבריות: מעון הלשכה העני מפני שמעל בכסף הלשכה. או שמא יעשיר, ויאמרו: מתרומת הלשכה העשיר מן השקלים שגנב מהלשכה כשנכנס לתרום אותה, לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שצריך אדם להיזהר שלא יהא חשוד בעיני הבריות, כשם שהוא צריך להיזהר במעשיו כלפי

⁹ דף לח, א.

⁸ במדבר לב, כב.

באים חז"ל ואומרים – דע לך, חובתו של אדם לנקות עצמו – גם מה' וגם מישראל; זו חובה בסיסית, שאדם שחושדים בו בדבר מסוים ואין בו את אותו דבר, חייב ללכת ולנקות את שמו!

מאיפה לומדים את זה? מחנה!

אומרת הגמרא {מסכת ברכות לא, א-ב} – {שמואל א א-ג} **וחנה** היא מדברת על לבה. **מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. רק שפתיה נעות, מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע, מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו. ויחשבה עלי לשכורה, מכאן ששכור אסור להתפלל. ויאמר אליה עלי: עד מתי תשתכרין וגו'. א"ר אלעזר: מכאן לרואה בחברו דבר שאינו הגון צריך להוכיחו. ותען חנה ותאמר: "לא אדני" אין הדבר כפי שאתה חושב. אמר עולא ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא: אמרה ליה חנה: לא אדון אתה בדבר זה, ולא רוח הקודש שורה עליך שהרי אתה חושדני בדבר זה ואילו היתה רוח הקודש שורה עליך היית יודע שאינני שיכורה. איכא דאמרי יש אומרים שהכי אמרה ליה כך אמרה לו חנה: לא אדון אתה? לאו איכא שכינה ורוח הקודש גבך האם אין שכינה ורוח הקדש נמצאים אצלך, שדנתני לכך חובה ולא דנתני לכך זכות מי לא ידעת דאשה קשת רוח אנכי? ויין ושכר לא שתיתי". אמר רבי אלעזר: מכאן לנחשד בדבר שאין בו שצריך להודיעו לחושד אותו שאין בו אותו דבר מגונה, ולנקות את עצמו מהחשד.**

באים חז"ל בירושלמי, ומלמדים אותנו עד כמה צריך האדם להסיר מעצמו את החשד:

מספר הירושלמי {מסכת שקלים פ"ב ה"ה} – **רבי יוחנן** בעל בשר היה וגם גבות עיניו ארוכות היו ולא יכול היה לראות את הדרך שלפניו, ולכן **הוא מסמיך ואזל** כשהיה הולך, היה סומך על ר' חייא בר אבא. והיה רבי אלעזר בן פדת **חמי ליה ומטמר ליה מקמיה** וכשרבי אלעזר היה רואה את ר' יוחנן, היה מסתתר מפניו שלא יראנו **ואמר** ר' יוחנן: **הלין תרתין מלייהו הדין כבלאה עביד ביה** שני דברים שאינם כהוגן, עשה איתי הבבלי הזה שהסתתר ממני: **חדא דלא שאיל בשלומיה** דבר א', שבזה שמתעלם ממני נראה שאין זה מכבודו לשאול בשלומי **וחדא מיטמר** ודבר שני גדול מהראשון, שנחבא ממני, כאילו אין אני ראוי לדבר עמו. **א"ל רבי יעקב בר אידי** שבא לפייס את ר' יוחנן ואמר לו: ח"ו שרצה לפגוע בך, אלא **כך נהיגין גבהון** כך נוהגים אצלם בבבלי: **דזעירא לא שאיל בשלומיה** דרבה שהקטן לא שואל בשלומו של הגדול **דאינון נהגון ומקיימין** שהם נהגו לקיים את מה שנאמר בפס' {איוב כט-ח} **ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו** [אמר איוב: כשאני הייתי בשיא כוחי, המבוגרים קמו בפני. אבל הצעירים, מיראת הכבוד, ברחו ממני]. **אמר להו** שאל אותו ר' יעקב: **מהו למיעבר קמי דאדורא צלמי?** האם מותר לעבור ליד הצלם ששמו אדורא? **אמר ליה:** ענה לו ר' יוחנן: **מה את פליג ליה יקר** האם אתה חולק לצלם כבוד שאינך עובר לפניו

מסיקין את התנור **מבפנים ואופין** את הלחם **מבפנים**. כתוצאה מכך, האומנים **הללו** מאלכסנדריא, **פיתן מתעפשת** הלחם שלהם היה מתקלקל, **והללו** האומנים של בית גרמו **אין פיתן מתעפשת** לא היה הלחם שלהם מתקלקל. **כששמעו חכמים בדבר אמרו:** **כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו, שנאמר** {ישעיה מג-ז} **כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. ואף** כשרונותיהם של אומני בית גרמו נבראו לכבוד ה', ויש להשתמש בהם לצורך אפיית לחם הפנים. ולכן **חזרו בית גרמו למקומן למשרתם. שלחו להם חכמים** שיחזרו למשרתם **ולא באו, עד שכפלו להם חכמים את שכרן ובאו** חזרו למשרתם... **אמרו להם חכמים:** **מה ראיתם שלא ללמד** לאחרים את סוד מעשה לחם הפנים? **אמרו להם** בית גרמו לחכמים: **יודעין היו בני משפחתו של בית אבא, שבית זה** [בית המקדש] **עתידי ליחרב, והחליטו שלא יגלו בני המשפחה את שיטות האפייה שלהם לאחרים, שחששו שמא ילמוד אותן אדם שאינו מהוגן, וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך** וישמש לעבודה זרה באפייה מהודרת כזו. ועם כל זה, **על דבר זה, מזכירין חכמים אותן לשבח:** **מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם** כדי שלא יאמרו הבריות: **ממעשה לחם הפנים הזה הם ניזונין** שאפו את לחמם מקמח שהוקדש לצורך לחם הפנים. והקפידו על כך בני בית גרמו, **לקיים מה שנאמר** {במדבר לב-כב} **והייתם נקיים מה' ומישראל.**

ממשיכה הגמרא – משפחת **בית אבטינס** היו בקיאים **במעשה הקטורת ולא רצו ללמד** את שיטותיהם לאחרים. לכן, **שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים** להכין את הקטורת, והעבירו את בית אבטינס ממשרתם. והתברר שאמנם **היו יודעין** אומני אלכסנדריא **לפטם** לכתוש את סממני הקטורת ולערבם יפה **כמותם, ולא** אלא שלא **היו יודעין להעלות את עשן הקטורת כמותן.** כתוצאה מכך, בעוד שעשנם **של הללו** אומני בית אבטינס, היה **מתמר ועולה** ישר למעלה **כמקל, עשנם של הללו, אומני אלכסנדריא, היה מפציע** מתפזר **לכאן ולכאן. וכששמעו חכמים בדבר אמרו:** **כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו, שנאמר** {משלי טז-ד} **כל פעל ה' למענהו. ולכן חזרו בית אבטינס למקומן למשרתם. שלחו להם חכמים ולא באו, עד שכפלו להם שכרן ובאו** חזרו למשרתם... **אמרו להם חכמים:** **מה ראיתם שלא ללמד** לאחרים איך להעלות את עשן הקטורת? **אמרו** להם בני בית אבטינס לחכמים: **יודעין היו בני משפחתו של בית אבא, שבית זה עתידי ליחרב והחליטו שלא לגלות את הסממן המיוחד שידעו עליו, לפי שאמרו:** **שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך** וישמש לעבודה זרה בקטורת מהודרת כזו. **ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח:** **מעולם לא יצאת כלה מבושמת מביתה, וכשהיו נושאים אשה ממקום אחר, היו מתנין עמה שלא תתבסם** כדי שלא יאמרו הבריות: **ממעשה הקטורת מתבסמין.** והקפידו על כך בני בית אבטינס **לקיים מה שנאמר** "והייתם נקיים מה' ומישראל".

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בדמי דחמרא מחיר החומץ הפך להיות כמחיר היין – מה שנאמר בימינו "האירו גבר על הדולר" ©

עד כאן דברי הגמרא .

בא החפץ חיים ושואל שאלה מאוד יפה¹⁰ – האם מותר לספר על אדם מסוים, שהוא גנב או עשק אותו?

"תשמע, אתה רואה את הקבלן הזה? הוא נוכל בינלאומי!" – מותר או אסור?

מביא **החפץ חיים** את הגמרא הזאת, ושואל – איך היה מותר לרב הונא, לומר לשני החכמים שהאריס גנב; הם לא באו כדי שייתן להם פרטים עליו אם כדאי לקבל אותו לעבודה או לא, אז איך הוא אמר על האריס 'גנב', זה הרי לשון הרע?

כך שואל **החפץ חיים**, ועונה שתי תשובות בענין.

בספר **פרפרת משה¹¹**, מצאתי מרגלית נפלאה :

למה החליט רב הונא, שלא לתת לאריס את הזמורות? הוא עשה חשבון פשוט – "הוא גונב ממני 100,000 ש"ח אז למה לתת לו?! אני אקזז לו את הסכום הזה ממה שמגיע לו" – מה שנקרא 'ניקוי מס' ©; פתאום באו חכמים, ואמרו לו: "תשמע, זה לא בסדר, אתה טועם טעם גניבה" – ואז מחליט רב הונא לשלם לו.

שואל הספר פרפרת משה – מה קרה פתאום?! הרי כשעיקלת לו את הכסף, גם ידעת שזה לא בסדר – אז מה השתנה פתאום?

אומר **החפץ-חיים** בתשובה השניה שלו, וכך גם מבאר **הפרפרת משה** – רב הונא רצה לחסוך 'לשון הרע'; רב הונא ידע שהאריס גונב אותו, אבל אמר רב הונא: "אם אני הולך עכשיו לבית דין, ותובע את האריס על הגניבה, מה יהיה? ישבו שלושה דיינים, ואני והאריס ממולם; אני מביא את כל העדים והעדויות לגניבות שלו – ומה יצא מזה??? יהיה ביזיון לאריס!", פתאום באים אליו שני החכמים ואומרים לו: "שמענו עליך שאתה לא נותן זמורות לאריס", אומר להם רב הונא: "מה?! אני הייתי מוכן להפסיד המון כסף, רק כדי לא לבזות אותו! הוא הולך ואומר שאני גנב! מבחינת **והייתם נקיים מה' ומישראל**, עכשיו אני יוציא החוצה את כל מה שהיה כאן!";

אמר רב הונא: "עד עכשיו, שהוא לא 'לכלך' עליי, הייתי מוכן לספוג הפסדים כדי לא להוציא לשון הרע. אבל באותו רגע שהוא מספר בחוץ שאני הגנב ושאיני לא נותן לו כסף שמגיע

בלי תשורה? אדרבה **עבור קמוהי וסמי עינוי** עבור לפניו והתעלם ממני, וזהו הביזוי שאתה תבזה אותו! **אמר ליה** השיב לו ר' יעקב: **יאות ר' אליעזר עביד דלא עבר קמך** אם כן, טוב עשה רבי אליעזר שלא עבר בפניך, שהרי הם נוהגים שהקטן אינו דורש בשלום הגדול, ואם היה עובר לפניך בלי לדרוש בשלומך, אין זה מכובד! – וכדי שלא יוצר מצב שיחשוד בו בדבר שווא, לכן התחבא מפניו – לקיים מה שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל".

ישנה גמרא מוכרת מאוד. אבל בהקשר לענין שלנו, יש כאן חידוש גדול מאוד:

מספרת הגמרא {מסכת ברכות ה, ב} – **רב הונא תקיפו ליה** החמיצו לו **ארבע מאה דני דחמרא** ארבע-מאות חביות יין. **על לגביה** נכנס אליו **רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא** אחיו של רב סלא החסיד, **ורבנן** ובני הישיבה **ואמרי לה** ויש אומרים שנכנסו אצלו **רב אדא בר אבהה ורבנן**, **ואמרו ליה לעיין מר במיליה** תפשפש במעשיך. **אמר להו ומי חשידנא בעיניכו** מה אתם חושבים שלא פשפשתי?! פשפשתי ולא מצאתי! **אמרו ליה: מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא** וכי חשוד הקב"ה בעיניך שעשה בך דין בלא חטא?!

רב הונא הבין מיד, שיש לחכמים 'תיק מסודר' עליו; הם לא באים לעודד אותו ולומר לו שיבדוק את עצמו – אם הם באים אליו, זאת אומרת שיש להם כבר מידע אמין.

לא חשבתי שיבואו החכמים, וישאלו את רב הונא – "תגיד לי, באיזה סוג של ענבים השתמשת – מוסקט או קומבניון? שמת קילו סוכר על כל שלוש קילו ענבים, או שמת שלוש קילו סוכר על כל קילו ענבים?" ©

שום שאלה לא שואלים אותו! אם החמיצו החביות יין – מוכרח שיש לך עבירות – **"לעיין מר במיליה"**.

ממשיכה הגמרא – **אמר להו** רב הונא: **אי איכא מאן דשמיע עלי מלתא לימא** למה, שמעתם משהו עליי?! **אמרו ליה: הכי שמיע לן** כך שמענו, **דלא יהיב מר שבישא לאריסיה** שאינך נותן לאריס שלך מן זמורות הגפן, כפי המגיע לו. **אמר להו: מי קא שביק לי מידי מיניה** וכי מותר הוא לי משהו מהם?! **הא קא גניב ליה כוליה** הרי הוא גונב את הכל, כלומר, נוטל לעצמו הרבה יותר מן הראוי לו **אמרו ליה: היינו דאמרי אינשי** זהו הפתגם שרגילים האנשים לומר: **בתר גנבא גנוב וטעמא טעים** הגונב מן הגנב, טועם אף הוא טעם גניבה. כלומר, שלמרות שהוא גונב ממך, מכל מקום בכך שאתה נמנע מלתת לו את חלקו גם אתה נכשל בחטא. **אמר להו** רב הונא: **קבילנא עלי דיהיבנא ליה** מקבל עליי לתת לו חלקו. ומאותה שעה נתבטל הפסד הממון שהיה לו ממה שהחמיץ היין, ונחלקו האמוראים כיצד אירע הדבר: **איכא דאמרי** יש אומרים: **הדר חלא והוה חמרא** החומץ נתקן ונהיה ליין **ואיכא דאמרי** ויש אומרים: **אייקר חלא ואיזדבן**

¹⁰ הלכות שמירת הלשון כלל י, סעיף יא.

¹¹ פרשת בהעלותך.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

החשד; אנשים לא יודעים שהוא יצא מרחם אמו – לא יודעים שהוא בן פקועה, ולכן ציוו לשחטו¹³.

גמרא נוספת {מסכת פסחים יג, א} – גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק להם כספי הצדקה שברשותם פורטין לאחרים צריכים הגבאים להחליף את פרוטות הנחושת שבידם בסלעים של כסף שביד אחרים, ואין פורטין לעצמן ליקח הפרוטות לעצמן ולייחד במקומן לצדקה סלעים של כסף משלהם, מפני חשש חשד שהחליפו ולקחו לעצמם יותר מדאי פרוטות וייחדו במקומן מעט מדי סלעים של כסף. **גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק** להם המאכלים שברשותם, מוכרין המאכלים לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום שנאמר {במדבר לב-כב} והייתם נקיים מה' ומישראל.

כותב החתם סופר – ודע בני, כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה, של **וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל**, וב' חובות: נקיות מה' יתברך ונקיות מישראל עמו, הם שני רוכבים צמודים על גבינו, ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון של ידי שמים, מלצאת ידי הבריות, כי הם חושבים מחשבות זרות וכד' ועונשו קשה מאוד עד לאין מספר, ממי שאינו יוצא ידי שמים ... ואני הרהרתי כמה פעמים, אם אפשר שיקיים האדם בעולם מקרא זה על מתכונתו.

אומר הירושלמי – איזהו המחובר שבכולם, ויש גורסים החמור שבכולם? **וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל**.

לו – אם הוא כזה חוצפן, עכשיו אני הולך לבית דין ומספר את כל מה שהיה!"

אומר הספר פרפרת משה – לכן בהתחלה הוא לא עשה כלום, ורק לאחר שבאו החכמים וסיפרו לו, הוא סיפר את כל מה שהיה, משום שחייב אדם לנקות את עצמו מכל חשד, שנאמר **"וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל"**.

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ג, א} – ת"ר מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה: מפני חשד מפני המפולת ומפני המזיקין...

יכנס האדם לחורבה, ישאלו האנשים: "מה יש לו לחפש שם, קברי צדיקים?!" ☺ - מיד הדמיון המפותח של האנשים מתחיל לעבוד; כל אחד יתחיל לתת חוות דעת, מה אותו בחור מחפש שם.

גמרא נוספת {מסכת ברכות ח, ב} – אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין.

ולמה?

אומר רש"י – **אסור לעבור וכו'**. שנראה כמבריח עצמו מפתח בית הכנסת שבמזרח.

פירוש הדבר, יראו אותו הבריות ויגידו: "תראה איך הוא מזלזל בתפילה!"

גמרא נוספת {מסכת שבת כג} שאומרת – אדם גר בבית שיש לו שתי כניסות, הוא חייב להדליק נר חנוכה בכל אחת מהכניסות, ולמה? מפני החשד!¹²

הלכה נוספת בשולחן ערוך, שלמדנו בפרשת וישב:

יוסף רואה את האחים לוקחים עגל בלי לשחוט אותו, ואוכלים ממנו איברים – "איבר מן החי, מה זה?!"¹¹; יוסף לא ידע שמה שהם אכלו היה 'בן פקועה'; הם שחטו פרה שהיתה מעוברת והוציאו ממנה את העגל.

אומרת הגמרא [חולין פה:] שבן פקועה נטהר בשחיטת אמו – ברגע ששחטו את האם, אפשר לקחת את העובר מבלי לשחוט אותו. אבל זה בתנאי שכל עוד הוא לא עמד על גבי קרקע. אם הוא ירד על הקרקע והתחיל ללכת, א"א לומר: 'נטהר בשחיטת אמו' – ולא בגלל שהוא לא נטהר, אלא מפני

¹² פוסק הרמ"א להלכה, שלא מברכים על הנר השני. אבל הכלבו אומר, שמברכים גם על הנר השני, שמברכים על תקנה של רבנן, של **וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל**.

¹³ פוסק הרשב"א בתשובתו, שהשחיטה הזאת לא צריכה להיות כהלכתה, כיון שכל השחיטה היא למראית העין. ובנוסף מברך 'על מצות שחיטה' שהיא מדרבנן – ולמה? מפני מראית העין!

האדם חשדנים המה, ויש שהקנאה והשנאה לזולת מקלקלת את השורה, וממילא מטילים המה בנסיבות שונות, דופי אפילו (ולפעמים – דוקא) ב'מלאכי מרום', באלה שהם נקיים בעיני ה'. והתופעה המצערת הזאת הודגשה ע"י משה, באמרו **"והייתם נקיים מה" – בהוספה – ומישראל"**.

בימים אלה, שאנו נמצאים באבלות על החורבן, כמה צריכים להיזהר שלא לחשוד בזולת – לאפשר לאנשים שיקיימו את המצוה של **"והייתם נקיים מה" ומישראל**; כל חשד שמאן דהו מעלה על מישהו, הוא גורם לו שלא לקיים את המצוה של **"והייתם נקיים מה" ומישראל**.

פרשת מטות – נחלת בני גד – שנת תשע"ג.

אומר התיבות שלום מסלונים, לכל יהודי יש בגוף שני מבצרים ששולטים על כולו: מבצר אחד זה הראש ששם נמצא המוח, והמבצר השני זה הלב. ולכן אומרים ב' – "לשם יחוד" לפני הנחת התפילין את הנוסח: **"... וְצִוְנוּ לְהִנִּיחַ עַל הַיָּד לְזִכְרוֹן זְרוּעַ הַנְּטוּיָהּ. וְשֵׁהיָא נֶגְד הַלֵּב לְשַׁעֲבַד בְּזֵה תֵאָדוּ וּמַחְשָׁבוֹת לְבַנּוּ לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְעַל הָרֹאשׁ נֶגְד הַמֶּחֶ. שֶׁהַנְּשָׂמָה שֶׁבְּמַחֲוֵי עִם שְׂאֵר חוּשֵׁי וְכוּחֹתֵי כָלֵם**

נו וְהָיָה חֲמִשָּׁנֵי יָדֵי עִבּוּדְתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְבִיאת רַה בִּימֵינוּ אִמֵּן וְאִמֵּן

כותב התיבות שלום – כי אצל יהודי יש שני מבצרים – המח והלב, והוא נדרש להכניעם לקב"ה על מנת שהקב"ה ישליט עצמו על אבריו. הלב – כולל את כל התשוקות והתאוות אשר היהודי משעבדם ומוסרם לה'. וכן הנשמה – אשר משכנה במוח עם שאר חושי וכוחותיו. וסדר הפעולה היא, שקודם נדרש לשעבד תשוקותיו, ורק לאחר מכן יוכל לשעבד את הנשמה שבמוחו. כי ברגע שפגם בתאוות – הרי גם המוח נהיה מטומטם, לשון אטימות. ובכך אינו יכול שתהיה לו בהירות בדעותיו הרוחניות ובהשקפותיו.

בלעם רצה לפגום בתאוה, ולכן יעץ בזנות של בנות מואב. ורק לאחר מכן היה הפגם של המוחין, והעם שהיה כלוא בתאוות, גם נצמד לבעל פעור, שהוא בחינת האמונה בדעות ובהשקפות. ולכן האנשים שלחמו מולו היו צריכים להקדים את עבודת התפילין של יד, ולשעבד תאוותיהם תחילה, ובכך יכלו להכריע קליפה זו. ולכן יש מקומות שאומרים לאחר הנחת התפילין את הפסוק {הושע ב, כב} **"וְאַרְשֵׁיתִי לִי בְּאִמּוֹנָה וְיָדַעְתָּ אֶת ה'".**

פירוש הדבר, אומר התיבות שלום, הזנות פוגעת בלב, כמ"ש במצות ציצית **"ולא תתורו אחר ללבכם ואחרי עיניכם"** – אם מסתכלים עם העיניים, העיניים משוטטות ורואות דברים, מה שגורם לרצון לחטוא רח"ל, ומזה מגיעה הפגיעה בלב. הנק' השניה היא עבודה זרה שמעלה בלב האדם שאלות של אמונה. בלעם הציע לפגוע בעם ישראל גם במוח וגם בלב. הפגיעה הראשונה היתה זנות, והפגיעה

אחד מתלמידיו של **החפץ חיים**, ניגש אליו פעם ואמר לו: "כבוד הרב, אני הולך להיות רב של אחת הערים, תן לי עצה, תן לי הדרכה!"

אמר לו **החפץ חיים**: "דע לך, עליך לקיים את המצוה של **והייתם נקיים מה" ומישראל**, שלא תתבלבל ותעשה קודם כל **והייתם נקיים מישראל ומה'**, כי אם תנסה למצוא חן בעיני האנשים – לא יהיה לך, לא זה ולא זה! קודם כל מה', ורק לאחר מכן מישראל!"

כותב האזנים לתורה – יש ונדמה לנו, שהנקי מה' הבוחן לב וכליות, בודאי שהוא נקי מישראל. אבל אין הדבר כן, כי בני

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת מטות. נעסוק היום בענין בקשת בני גד ובני ראובן לנחלה בעבר הירדן, אבל קודם לכן נקדים כמה הקדמות קצרות.

פרשת מטות מחולקת לג' נושאים;

הנושא הראשון – פרשת נדרים; מקדישה התורה י"ז פסוקים לנושא הנדרים. מיד לאחר מכן, עוסקת התורה במלחמת מדין ששם ישנם 54 פסוקים. והנושא השלישי הוא, בקשת בני גד ובני ראובן. שם מקדיש התורה לענין הזה 40 פסוקים.

אם פרשת מטות כוללת ג' נושאים, צריך למצוא את הקשר ביניהם; באים חז"ל במדרש שיר השירים, ודורשים את הפס' {ש"ה"ש ד, ב} **שִׁנְיָךְ כְּעֵדֶר הַקְּצֻבוֹת שְׁעָלוּ מִן הַרְחֵצָה שְׁכָלֵם מְתַאֲיָמוֹת וְשָׁכְלָה אֵין בָּהֶם** – על מלחמת מדין;

אומר המדרש {ש"ה"ש רבה פרק ד, ג} – **אמר רבי חנניה בר יצחק בשנים עשר אלף הלכו למלחמת מדין. שעלו מן הרחצה, רבי הונא אמר שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאלו הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום, הוי אומר שהיו צדיקים ביותר.**

שאלת השאלה – מה הקשר בין מלחמת מדין, לאי הקדמת תפילין של ראש לתפילין של יד – מה הגדולה של בני האדם, שלא מקדימים תפילין של ראש לתפילין של יד?¹⁴

מי ששואל את השאלה הזו, הוא בעל התיבות שלום מסלונים, ששואל – מה מצא המדרש בבני גד ובני ראובן שלא הקדימו תפילין של ראש לתפילין של יד;

¹⁴ **ברוך שאמר**: ידוע שאם אדם מכניס את ידו לתוך כיס התפילין ומוציא בטעות תפילין של ראש, הוא לא מניח תפילין של ראש אלא שם אותם בצד, ומניח קודם תפילין של יד, כיון שאין מעבירין על המצוות, שנאמר **"וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וְלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ"**.

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

הזאת, שמעולם לא הקדימו תפילין של ראש לשל יד ולכן זכו ל – "וטרף זרוע אף קדקד".

באה התורה, ומקדישה חמישה פסוקים לבקשת נחלה בעבר הירדן עבור בני גד ובני ראובן;

אומרת התורה: {לב, א} **ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה:** {ב} **ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר:** {ג} **עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחסבון ואלעלה ושכם ונבו ובען:** {ד} **הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה – פתאום יש כאן הפסקה – {ה} ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן ...**

שואל האברבנאל – אם היה תכלית דבריהם לומר יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה, למה הפסיק בין הפסוקים ועשה פרשה ביניהם בין הארץ אשר הכה ה' ובין ויאמרו אם מצאנו. ולמה אמר ויאמרו פעם שנית כי הנה תכלית המאמר ראוי שיסמוך עם מה שקודם התכלית ההוא?

נשאלת השאלה – מה פירוש הדבר "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד" – וכי רק להם היה מקנה רב – ולזבולון לא היה? וליששכר? ולשמעון?!

בא האור החיים הקדוש ומסביר את הדברים ע"פ פשוטם;

כותב **האור החיים הקדוש** – **ומקנה רב וגו'**. טעם הודעה זו, להצדיק הכתוב טעם הנמצא בפיהם לשאלת ארץ סיחון ועוג כי אמת הוא, וטעם שהיה להם יותר מכל השבטים להיות שהיו גבורי כח בזזו אנשי הצבא חלק מרובה מכל השבטים.

מדובר כאן על מלחמת מדין, שנלקחו בשבי מאות אלפים של בעלי חיים. ולכן היות ובני גד ובני ראובן היו חזקים יותר, ממילא הם לקחו יותר שלל! ולכן נסמכה פרשת מדין לבקשתם של בני גד – לומר לך, שהיות ובמלחמה הזאת נלחמו בני גד ובני ראובן שהיו אנשים חזקים מאוד, לכן עיקר הבקשה היתה של גד ולא של ראובן, היות והם לקחו יותר שלל, והיות וכך היה להם יותר מקנה וממילא היו צריכים יותר מקום עבורו.

נשאלת השאלה – ולמה הקדים בפס' ראובן לפני גד?

אומר **הרמב"ן** – **ויבאו בני גד ובני ראובן**. הקדים הכתוב בני ראובן בפסוק הראשון ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד כמשפט כי הוא הבכור וכן הגבירה וכן כשיספר הכתוב המעשה הזה יאמר (דברים ג טז) ולראובני ולגדי נתתי אבל בכל הפרשה הזו יקדים בני גד כי הם נתנו העצה הזאת והם היו המדברים תחלה למשה בנחלה הזאת והם היו גבורים

השניה היתה עבודה זרה של 'פעור'. לכן אם הפגיעה היתה תחילה בלב ואח"כ במוח, לכן התיקון צריך להיות תחילה בלב ורק אח"כ במוח – תחילה תפילין של יד לשעבד את הלב, ורק אח"כ תפילין של ראש לשעבד את המוח. וזה היווה תיקון לעוון השיטים שכלל גם חטא של זנות וגם חטא של עבודה זרה.

לאחר הרעיון הנפלא הזה, נוכל להתחבר לרעיון נוסף שמופיע בפרשת 'וזאת הברכה':

בפרשת זאת הברכה, אומר משה רבינו לשבט גד {דברים לג, כ} **ולגד אמר ברוך מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד.**

אומר רש"י – **ברוך מרחיב גד**. מלמד, שהיה תחומו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח: **כלביא שכן**. לפי שהיה סמוך לספר, לפיכך נמשל כאריות, שכל הסמוכים לספר צריכים להיות גבורים.

נשאלת השאלה – ומאיפה יודעים ששבט גד היו גיבורים?

אומר **הבכור שור** – **וטרף זרוע אף קדקוד**. כשהיו מכים בני גד היו מכים בצואר ומעמיק המכה דרך החזה אל תחת אצילו הימנית, וחותר הראש והזרוע כאחד. ולי נראה לפי העברי דהכי קאמר: כשהיה מכה זזה מרים יד שמאלו כנגד המכה, הוא חותר הזרוע ומכה בראש וממיתו במכה אחת, מדקאמר: "אף קדקוד", משמע שהוא מכה בזרוע תחילה.

בא הגאון מוילנא ומבאר, למה זכו בני שבט גד בגבורה כזאת;

כותב **הגר"א {קול אליהו. פרשת זאת הברכה}** – **בפסוק ולגד אמר וגו' טרף זרוע אף קדקוד**. פירש"י הרוגיהם היו ניכרין שהיו חותכים הראש עם הזרוע במכת אחת. והנה לכאורה לאיזה ענין מספר זאת ומה רבותא משמיענו שהיו יכולים לעשות כזאת? ויש לבאר עפ"י רמז שהנה אמרו חז"ל {מנחות לו, ע"א}: דהיסח הדעת והפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה, לכן מספר כאן לרמז שבידיהם לא היה אף העון הזה, לכן היה אצלם מדה כנגד מדה, לטרוף הזרוע אף קדקוד בבת אחת בלי הפסק, להתבונן כי הוא מחמת שלא הפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ולכן נאמר עליו {בראשית מט, יט} **גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב**, דישבו מהמלחמה עם כל גדודיו אגודים ביחד.

ע"פ הדברים האלה, נוכל להבין – למה נסמכה מלחמת מדין לבקשת בני גד ובני ראובן?

פשוט מאד. כמו שבמלחמת מדין לא הקדימו תפילין של ראש לתפילין של יד, כך גם לשבט גד היתה את המיוחדות

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

והלך לו. מה עשה החמור? רצה לברוח, ונעקרו הדודאים וצעקו צעקה גדולה ומת החמור, כי כן דרך הדודאים [שממיתים את מי שעוקר אותם]. וכשבא ראובן אצל חמורו וראהו מת, הבין שהיו דודאים, ולקחם ונתנם לאמו לאה ונולד יששכר, ואותו החמור שהוציא הדודאים גרם ליששכר שנולד ועל כן אמר. יששכר לא גרם שיבא כי אם החמור.

כותב השפתי כהן – ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'. שמעתי שמה שהיה לראובן ריבוי המקנה יותר משאר אחיו, לפי שהוא מצא הדודאים והיה מראה להם למקנה והיו פרים ורבים, ובני גד חנו בחנייתו תימנה, ושבת שמעון היו גם כן שרויים בחנייתם, ולפי שהיה בידם עוון זמרי לא היו רוצים להשאילם הדודאים, ולזה בחרו להם ארץ סיחון, כי כוונתם להתרחק מהם, ופחדו שמא כשיבואו לארץ ישראל שמא יבוא גם כן הגורל של שמעון בשכונתם, ואוי לרשע אוי לשכנו, ונתיסר ממה שאירע לו מצד שכונתו של קרח.

בא הכלי יקר ועושה חלוקה בין מקנה גד למקנה ראובן;

כותב הכלי יקר – ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד. מדלא ערבינהו לומר ומקנה רב ועצום היה וגו' ש"מ שכל אחד מילתא באפי נפשיה כי לבני ראובן היה מקנה רב במספר, ולבני גד היה מקנה עצום בכח, כדרך שנאמר (איוב א.י.) ומקנהו פרץ בארץ. שעזים שלו היו הורגין זאבים וכדמסיק בתענית (כה). ליייתי עיזי דובא בקרנייהו. כך היה לגבי גד מקנה עצום מאד בחיל וכח וע"כ בחרו לישב על הספר ולא היה פחד האויבים לנגד עיניהם ופן יקחו הזאבים מקניהם כי בטחו על כחם ...

אם אלה הדברים, הייתי רוצה לעמוד על נק' נוספת שממנה נוכל להתקדם:

רבותינו – "חלוקים קוטבית" – בבקשת בני גד ובני ראובן. לכאורה, אותה מחלוקת היתה סביב נח – למה הכוונה?

כשהתורה כותבת על נח – "נח איש צדיק תמים ה'יה בְּדִרְתָּיו", יש מרבתינו שדורשים אותו לשבח, ויש מרבתינו שדורשים אותו לגנאי; יש שדורשים "ה'יה בְּדִרְתָּיו" – משמע, שבדורותיו היה צדיק. אבל אם היה בדורות אחרים, הוא לא היה נחשב לכלום. ויש שאומרים "ה'יה בְּדִרְתָּיו" – אדרבא, אם היית שם אותו בדורו של אברהם אבינו, הוא היה נחשב לצדיק גדול!

אותו ה'מודל', היה גם אצל בני גד ובני ראובן. מצד א' מצאנו שחז"ל מדברים בהערכה עצומה על בני גד ובני ראובן. ומצד שני, אנחנו מוצאים בחז"ל את הצד הקוטבי שגד וראובן היו להוטים אחר הממון בצורה שלא ניתנת להסבר – ולכאורה, הדברים האלה לא מסתדרים אחד עם השני – בואו נעשה סדר בדברים, וננסה לשלב אותם א' עם השני:

בראש ובראשונה כל אחד שואל את עצמו שאלה – עם ישראל נמצא במדבר ארבעים שנה – ולמה? כי המרגלים

יותר מבני ראובן כמו שנאמר (שם לג כ) וטרף זרוע אף קדקד ולפיכך לא היו יראים לשבת לבדם בארץ הזאת מפני יושבי הארץ ...

בא המדרש בפרשת השבוע, ומביא [לכאורה] ראייה לדברי האור החיים הקדוש;

אומר המדרש {במדבר רבה, פרשה כב, אות ז} – **זֶה שְׁאֵמַר הַכְּתוּב (תהלים עה, ז ח): כִּי לֹא מִמוּצָא וּמִמְעֶרֶב וְלֹא מִמִּדְבַר הַרִים, כִּי אֱלֹהִים שִׁפְטוּ זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. תַּדַּע לךְ כְּשֶׁבִקֵּשׁ שְׁיַעֲשִׂירוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גַד הַפִּיל אֶת הַמְדִינִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שְׁיַעֲשִׂירוּ בְּנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן ...**

משמע מדברי המדרש כאן, כדברי האור החיים הקדוש, שבני גד ובני ראובן התעשרו מנחלת המדינים!

בא השפתי כהן ושואל, ממה בדיוק העשירו בני גד ובני ראובן?

כותב התפארת יהונתן – ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד **עצום מאוד** וגו', ויש לתת טעם למה דוק לשני שבטים הללו היה מקנה רב דאיתא דמשה הוצרך להיקבר נגד ע"ז של פעור על דפשו שם ופערו צואה והוצרכו לאכול תחילה דברים אחרים חוץ מהמן והמן היה מתנגד לזה דהיה נבלע באיברים והמן היה בזכות משה ולכך היה משה מכניע עוון פעור ושני השבטים הללו חיבבו את המן ולכך מקנה רב היה להם מאשר הביאו ממצרים, משא"כ שאר השבטים דשחטו הבהמות ולא חיבבו את המן לאכלו בכל פעם או נראה דאיתא בזהר והמן כזרע גד הוא דיחוסו היה על שחיבבו שבת גד את המן, ולכך 'ומקנה רב', ובראובן דאיתא בגמרא על מה דכתיב בפרשת וישלח 'ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה' – מן היה לו עבדים ושפחות רק דמכר לצאנו בדמים יקרים ובממונם לקח עבדים ושפחות ורבים מתמיהים על זה דמנ"ל דמכרן בדמים יקרים דלמ' ברוב צאנו שהיה לו היה קונה בהם עבדים ושפחות ונ"ל דאיתא בגמרא דצאנו של יעקב היו פרים ורבים שלא כדרך הטבע ועי"ז הכל קופצים עליהם לקנותם בדמים יקרים כי השבח היה יותר על ההוצאה, וכתיב בפרשת ויגש 'ויקחו את כל מקניהם ויבאו למצרים' וראובן נטל חלק בכורה בבהמות שלו וז"ש "ומקנה רב היה" דצאנו היה פרים ורבים למאוד.

בא השפתי כהן ומביא דעה אחרת לגמרי;

אומרת התורה בפרשת ויצא: {בראשית ל, יד} **וַיִּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר חֲטִים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בְּשָׂדֵה גו';**

ראובן מוצא דודאים, וחז"ל אומרים, שאשה שמתקשה להתעבר – אם אוכלת את הדודאים האלה מיד מתעברת. מצד שני, מי שעוקר את הדודאים האלה, מת במקום;

מספר המדרש {מדרש אגדה, פרשת ויחי} – יששכר חמר גרם. אל תיקרי גרם אלא גרם, שהלך ראובן בשדה ומצא דודאים, ולא היה יודע מה הם, והלך ואסר חמור בדודאים

להיפרד מהם חזרה לאהלו, התברר שאין מי שילוה אותו – "גדול הדור חוזר לבדו לאהלו?!" – אמרו בני גד ובני ראובן – "בשום פנים ואופן!" – הלכו וליוו אותו עד אהלו. כשסיימו ללוותו, אמר להם יהושע: "בואו ואברך אתכם בשנית!"

משמע מדברי חז"ל כאן, שבני גד ובני ראובן היו דבוקים ביהושע גדול הדור!

מצד שני, באים חז"ל ואומרים על בני גד ובני ראובן שהפכו את הטפל לעיקר ואת העיקר טפל – איך יכול להיות?

נקרא שני מדרשים;

אומרים חז"ל {במדבר רבה פרשה כב, אות ט} – **לב חכם לימינו, זה משה. ולב כסיל לשמאלו, אלו בני ראובן ובני גד, שעשו את העקר טפל ואת הטפל עקר, שחבבו את ממונם יותר מן הנפשות, שהן אומרים למשה (במדבר לב, טז): גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. אמר להם משה, אינה כלום, אלא עשו את העקר עקר, תחלה (במדבר לב, כד): בנו לכם ערים לטפכם, ואחר כך (במדבר לב, כד): וגדרת לצנאכם, הוי לב חכם לימינו זה משה, ולב כסיל לשמאלו אלו בני ראובן ובני גד אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם חבבתם את מקניכם יותר מן הנפשות, חייכם אין בו ברכה, עליהם נאמר (משלי כ, כא): נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך. וכן הוא אומר (משלי כג, ד): אל תגיע להעשיר מבינתך חדל. ואיזה הוא עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח, ב): יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך.**

מדרש נוסף, אומרים חז"ל {במדבר רבה, פרשת מטות, כב, אות י} – על הפס' ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד ... וכן ירמיה אומר (ירמיה ט, כב כג): כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל וגו', ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקדוש ברוך הוא סופן להפסק ממנו. שנו רבותינו, שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים, אחיתפל מישראל ובלעם מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם. וכן שני גבורים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם, שמשון מישראל וגלית מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם. וכן שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם, קרח מישראל והמן מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם, למה, שלא היה מתנתן מן הקדוש ברוך הוא אלא חוטפין אותה להם. וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול, וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך גלו תחלה מכל השבטים, שנאמר (דברי הימים א ה, כו): ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה, ומי גרם להם על שהפרישו

הוציאו דיבת הארץ רעה, והקב"ה קבע, שאלו שהוציאו דיבת הארץ רעה לא יכנסו לארץ ישראל. באים כאן בני גד ובני ראובן ורוצים נחלה בעבר הירדן – למה?! – "יש לנו מקנה רב" – נפלא! ומי אמר לכם שבארץ ישראל אין מקום – וכי הייתם שם ובדקתם?! – כנסו לארץ ישראל, תשבו שם כמה חודשים ותראו אם יש לכם מקום או לא; אם בדקתם ואין מקום למקנה, תבואו ליהושע ותגידו לו – "יהושע, בדקנו ואנחנו צריכים 750 דונם לצאן שיש לנו – כאן בארץ אין מספיק מקום. לכן בבקשה ממך, תן לנו נחלה בעבר הירדן" – הם אפילו לא מנסים לבדוק אם יש מקום, אלא מבקשים ישר נחלה בעבר הירדן¹⁵ – א"כ איך אפשר להבין דבר כזה?!

לכאורה הדבר הזה הוא פלא. מצד אחד, אנחנו משבחים מאוד את בני גד ובני ראובן שמעולם בני גד לא שחו בין תפילין של יד לתפילין של ראש. בנוסף, חז"ל אומרים, שהם היו בני הפמליה של יהושע, שנאמר {יהושע כב, ו} **ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם** – לאחר שבע שנות מלחמה ושבע שנות חילוק הארץ, יהושע נפרד מהם ושולח אותם הביתה¹⁶. פסוק לאחר מכן, אומר הנביא: {שם ז}... **וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם**.

נשאלת השאלה – בשביל מה חוזר הנביא על הפס' פעמיים?

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, יהושע רמז ל"א} – **כתיב** {יהושע כב, ו} **ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם, מה תלמוד לומר {שם ז}... וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם, אלא בשעה שהיו ישראל מכבשין ומחלקין את הארץ היה שבט ראובן וגד עמהם ועשו שם י"ד שנה מכבשין ומחלקין את הארץ. לאחר י"ד שנה נטלו רשות מיהושע ללכת לאהליהם ושהו שם עוד ימים אחדים וחזרו ונטלו ממנו רשות עוד פעם שניה, לכך נאמר גם כי שלחם יהושע. א"ר יודן: שבט ראובן וגד היו בני פמליא של יהושע ולזה עמהם עד הירדן וכיון שראו שנתמעטה בני פמליא שלו חזרו ולוו אותו עד ביתו.**

פירוש הדבר, בני גד ובני ראובן נשארו בארץ י"ד שנים – ז' שנים של מלחמה וז' שנים של חילוק הארץ. וכשבא יהושע

¹⁵ **ברוך שאמר**: וזה מבלי להיכנס שהם ביקשו את הנחלה בעבר הירדן, כתנאי לכניסה לארץ; הם באים למשה רבינו ואומרים: "אם אתה לא תיתן לנו את עבר הירדן, אנחנו לא יוצאים להילחם!" – ומשה רבינו היה בדעה שאסור לתת להם את עבר הירדן, עד אחרי המלחמה. אבל בכל זאת, לבסוף הוא נכנע להם ונתן להם עוד קודם שיצאו למלחמה.

¹⁶ **ברוך שאמר**: יש לדעת, שמשה רבינו לא ביקש מהם להישאר בארץ ישראל עד אחרי החלוקה, אלא הם הציעו מיוזמתם, שנאמר {במדבר לב, יח} **לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו** – "אנחנו מבטיחים לך! לא נחזור אל הנחלה, עד שכל א' מבני ישראל לא ישוב אל מקומו בשלום".

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

עַמִּים מִן אַחֵיהֶם בְּשִׁבִיל קִנְיָנָם, מִיָּנִין, מִמָּה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה: וּמִקְנֵה רַב הִיא לְבִנֵי רְאוּבֵן וְגו'.

משמע משני המדרשים הללו, שהיתה טענה על בני גד ובני ראובן שרדפו אחר הממון, שאמרו "גְּדֵרֶת צֶאן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶה וְעֵרִים לְטַפְנוּ" – קודם כל אתם מבקשים על הצאן ואחרי זה על הילדים – "הפכתם את הטפל לעיקר!".

מנגד, באים חז"ל ומשבחים מאד את ראובן;

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צט, ב} - **ת"ר** {במדבר טו-ו} **והנפש אשר תעשה ביד רמה** {בפרהסיא} דוגמא לזה הוא **מנשה בן חזקיה** מלך יהודה (ראה מלכים ב, כא) **שהיה יושב ודורש בפרהסיא בהגדות של דופי** (גנאי), כלומר שהיה מגלה פנים בתורה, ומלגלג על פסוקים ואומר שמשה רבינו כתבם שלא לצורך, וכך **אמר מנשה וכי לא היה לו למשה לכתוב בתורה אלא {בראשית לו-כב} ואחות לוטן תמנע** ועוד אמר באותו ענין (שם פס' יב): **ותמנע היתה פלגש לאליפז** ומה הוצרכה תורה לכתוב דברים אלו, הלא הם חסרי משמעות? וכן מה שנאמר {בראשית ל-יד} **וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה** הלא דבר שאינו צריך הוא!

נשאלת השאלה – מה זה משנה אם זה היה בקציר חטים, או בקציר שעורים או בקטיף בננות – מה זה משנה לנו מתי זה היה?

מסבירה הגמרא את הפסוקים שלגלג עליהם מנשה – דאתן עלה מיהת ומשכבר באנו לכך, אנו שואלים: {בראשית לו, כב} **אחות לוטן תמנע מאי היא** – מה הוא בא ללמדנו? מבאר הגמרא: **תמנע** בתו של שער החורי, אחותו של לוטן **בת מלכים הואי** היתה **דכתיב {בראשית לו-כט} אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף הנזכר בתורה מלכותא בלא תאגא היא** שר גדול, כמותו כמלך, אלא שאינו מעוטר בכתר מלכות. והנה לוטן זה, ירש את שררת ה"אלוף" משעיר אביו, אבי כל משפחת החורי, ונמצא שאחותו תמנע היתה בתו של מלך. **בעיא לאיגיורי** רצתה תמנע להתגייר. **באתה אצל אברהם יצחק ויעקב** ובקשה מהם שיגיירוה **ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו**, כי אמרה **מוטב תהא שפחה לאומה זו** לבניהם של האבות, דהיינו לאליפז בנו של עשו בן יצחק **ולא תהא גבירה מלכה לאומה אחרת** לחורים בני שעיר! וזהו מה שבא הכתוב "ואחות לוטן תמנע" ללמדנו, כמה היתה גדולתו של אברהם אביו, וכמה היו משתוקקים להידיבק בזרעו, עד שבת מלכים כתמנע העדיפה להיות פילגש בביתם. **נפק יצא מינה** נולד ממנה **עמלק דצערינהו לישראל** שגרם הרבה צער לישראל. שואלת הגמרא: **מאי טעמא** נענשו האבות בכך? עונה הגמרא: משום **דלא איבעי להו לרחקה** משום שלא היה להם לרחק את תמנע ולמונעה מן הגירות, ועל כן הענישם הקב"ה ומסר את ישראל צאצאיהם בידי צאצאיה. כעת מבאר הגמרא את הפסוק השני שלגלג עליו מנשה: **וילך ראובן בימי קציר חטים. אמר רבא**

בר' יצחק אמר רב: מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהן בגזל שהם מדקדקים ביותר בגזל, שהרי אנו מוצאים שראובן הקפיד לצאת לשדה אחרי הקציר דוקא, כי אז אין בעלי השדות מקפידים ולא אכפת להם שבני אדם יטיילו בשדותיהם, וכך נמנע מן הגזל!

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, ויצא, רמז קכ"ט} – {ל, יא} **וילך ראובן בימי קציר חטים**. הה"ד **חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה {משלי כב, ו}**.

אומרים לנו כאן חז"ל, תחנך את הילדים שלך כמו שצריך, כדי שיחזק בהם גם בימי זקנותם! – והראיה, מבניו של ראובן – 300 שנה לאחר מכן – יוצאים ממצרים, יורדים לעבר הירדן ומתכוננים להיכנס לארץ;

אומרת התורה: {במדבר לב, א} **ומקנה רב ה'ה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד וכו'**;

אומר המדרש הגדול {פר' מטות} – **תדע לך, שכן הראשונים ע"י שהיו שטופין בגזל, דכתיב "גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו"** {איוב כד, ב}, נעקרו מן העולם. אבל שבט ראובן ושבט גד, ע"י שהיו בורחין מן הגזל, ניתנה להן נחלה במקום שאינו גזל, **הדא היא ומקנה רב ה'ה לבני ראובן ולבני גד**. אמרו: אם נוחלין אנו בארץ כנען עכשיו, בהמתינו משחתת את הזרעים ואת האילנות שלאחרים, ואנו מתחייבין ונקראין גזלנין, לכך אמרו למשה: **יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן**¹⁷.

יוצא א"כ, שבני ראובן חששו כ"כ מהגזל, ולכן ביקשו נחלה דוקא בעבר הירדן. הם היו מוכנים לוותר על מצות ישוב ארץ ישראל כדי שח"ו לא יכשלו בגזל!

מצד אחד אומרים לנו חז"ל שהם היו תאווי ממון, ומצד שני הם אומרים לנו שהיו זהירים מן הגזל – איך זה מסתדר בדיוק!?

באים חז"ל ומגלים לנו סיבה נוספת למה הם רצו נחלה בעבר הירדן – לא בגלל הכבשים ולא בגלל העזים; אומרת התורה בפרשת וזאת הברכה: {דברים לג, כא} **וַיֵּרָא רְאוּשִׁית לוֹ כִּי שֵׁם חֶלְקֵת מְחַקֵּק סָפוּן**; ולמה הם רצו את הראשית – את המקום שנכבש בתחילה! – **"כִּי שֵׁם חֶלְקֵת מְחַקֵּק סָפוּן"**;

אומר רש"י – **וירא ראשית לו**. ראה לטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ: **כי שם חלקת מחקק**. כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה.

¹⁷ **ברוך שאמר**: אמרו בני ראובן: "יש לנו מקנה רב, אם ניכנס לארץ ישראל ישנה סכנה שהבקר והצאן שלנו ירעו בשדות זרים ואז נבוא ח"ו להיכשל בגזל!"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

מעלתא הגיעו השושבינים **וּחֲפֹן בּוֹצִינָא** וכיבו את כל הנרות באולם. **אמר להן יעקב: מהו כְּדִין מה זה החושך הזה?!**, **אמר ליה: מה את סבור דְאָנן דְכָרִין דְכֹתָנוּן** וכי אתה חושב שאנחנו פרוצים כמוכם? אצלנו החתונות רק בחושך! – זמ"ש 'חתונה כזאת לא רואים כל יום' ©. **וְכָל הַהוּא לִילִיא הוּא צֹחַ לָהּ רַחֵל, וְהִיא עֲנִיא לִיהּ. בְּצַפְרָא בְבוּקָר הוּא קָם – וְהִנֵּה הִיא לָאָה...**

אומרת הגמרא {מסכת מגילה יג, ב} – {בראשית כט-כה} ויהי בבקר והנה היא לאה. מכלל דעד השתא לאו לאה היא וכי עד עכשיו הוא לא ידע שזו לאה?! **אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא הוה בא בלילה ושאל אותה את הסימנים והיא ענתה, אז ממילא הוא היה בטוח שזו רחל ...**

ממשיך המדרש ואומר {שם} – אמר לה יעקב: מה רמיתא בת רמאה רמאית בת רמאי! לאו בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית לי אני קורא לך כל הלילה 'רחל', ואת עושה מה שאני אומר לך בשם רחל – כשאת לאה?! **אמרה ליה לאה ליעקב: אית ספר דלית ליה תלמידים** ראית פעם ספר שאין לו תלמידים? **לא כך הוה צווח לך אבוך עשו** לא כך עשית עם אביך – ששאל אותך האם אתה עשו, **ואת עני ליה** ואתה אמרת לו "אנכי עשו בכרך" – וכי אתה עשו?!

בא היפה תואר ואומר, שלא תחשוב שהדברים כפשוטם – אלא מה? אמרה לו לאה: "כמו שאתה הלכת במצות אמך ושיקרת לאבא שלך שאתה עשו כדי לקבל את הברכות – כך גם אני, הלכתי במצות אבא ונכנסתי לחופה; לא ידעתי אם מותר לעשות את זה/ האם אני חייבת לעשות את זה/ האם אני צריכה לשמוע בקולו – בחרן אין רבנים, הרב היחיד שיש פה זה רק 'רב בריח' © – אין לי את מי לשאול, אז למדתי ממך;

כותב היפה תואר – אית ספר כו'. אין זה דרך קנטוריא אלא כי היכי דאת שקרת כדי לקיים מצות אמך ולהקריב אליך השלמות דמותר לשנות מפני השלום, גם אני למדתי ממך לעשות כן לקיים מצות אבי ולהקריב השלמות לי להבנות ממך.

יוצא א"כ, שבאותו הלילה נפקדה לאה בראובן, שהרי נאמר {בראשית מט, ג} ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני וגו'.

אומר השפתי כהן בשם האר"י הקדוש, כשהתייחד איתה יעקב אבינו – הוא היה בטוח שזו רחל, היות וכך, הילד שבו התעברה לאה באותו הלילה [ראובן] נחשב בבחינה מסוימת כ'בן תמורה'¹⁸; כשרחל אמנו ראתה שהיא איננה מתעברת, היא לקחה את שפחתה בלהה ואמרה ליעקב –

אומר החתם סופר, וראוי הדבר שיגורו בני גד ליד משה רבינו, כי לא יתכן שמשה רבינו יהיה קבור בנחלתם של גויים!

לאחר ההקדמה הזאת, הייתי רוצה לעמוד על יסוד שמובא בתורת הקבלה, ולכן אנחנו לא יכולים לשאול שאלות על הדברים, אלא להביא אותם ככתבם וכלשונם :

הקב"ה סובב שבני גד ובני ראובן יבקשו נחלה בעבר הירדן, ואיתם ביחד גם חצי שבט המנשה (שבכלל לא ביקש נחלה בעבר הירדן), היות והוא לא רצה שהם יגורו בארץ ישראל – ולמה?

אומרת התורה בפרשת ויצא, שכאשר יעקב אבינו נשא את לאה, הוא בעצם חשב שתחת החופה עומדת רחל – ואיך הוא לא שם לב לזה?

מובא בחז"ל, שכאשר הגיע יעקב לחתונה, הכל היה חשוך – ולמה? הרבה תירוצים בחז"ל, א' התירוצים הוא שהיום שבו התחתן יעקב היה יום השבת;

כותב הילקוט ראובני {פרשת ויצא} – בערב שבת בהכנת כלה היה משתה לבן לנשואי לאה שנזדווג עמה יעקב בליל שבת, וסי' לדבר משת"ה גימט' שב"ת גדו"ל.

מספר המדרש {בראשית רבה, פרשה ע, אות יח} – וַיֵּאָסֶף לְבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה (בראשית כט, כב), כְּנִס כָּל אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ, אָמַר לָהֶם יוֹדְעִים אַתֶּם שְׁהִינּוּ דְחוּקִים לַמַּיִם וְכִיּוֹן שְׂבָא הַצַּדִּיק הַזֶּה לְכָאן נִתְבָּרְכוּ הַמַּיִם* רבותי, כולכם יודעים, שמרגע שיעקב הגיע לפה יש ברכה במקום. אבל תדעו לכם שזה עומד להסתיים. בעוד עשרה ימים, יעקב עוזב את המקום, הוא מתחתן עם רחל, **אמרין ליה ומה אהני לך מה אפשר לעשות, אי אפשר למנוע בעדו?!, **אמר להון אין בעיין אתון אָנא מְרַמֵּי בִיהּ** יש אפשרות לעכב אותו בעוד שבע שנים, אבל בשביל זה אני צריך שיתוף פעולה מצדכם, **וַיְהִי לִיהּ לָאָה דְהוּא רְחִים לְהֵדָא רַחֵל סָגִי, וְהוּא עֲבַד הַכָּא גְבָחוּן שְׂבַעָה שְׁנִין אוּחְרִין** נעשה את החתונה בחושך מוחלט, ואז אחליף לו את לאה ברחל ואז הוא יצטרך לעבוד עוד שבע שנים נוספת בשביל רחל. **אמרין ליה עביד מה דהני לך** מה שתבקש מאיתנו – תקבל. **אמר להון הבו לי משכון** תנו לי ערבויות **דלית חד מְנֹכּוֹן מְפָרְסִם** שאף אחד מכם לא יספר על התרגיל הזה. אני לא סומך עליכם. לא תספרו, אחרי החתונה תקבלו בחזרה את הערבויות, **וַיְהִיבֹן לִיהּ מְשֻׁכְּוִין** נתנו לו ערבויות; אחד נתן שעון, השני אמרל ריזלינג, השלישי בבוקר ויסקי, **וַאֲזַל וַאֲיִתִי עֲלִיהוֹן חָמַר מִשַׁח וְקוֹפֵר** הלך לבן והמיר את כל הערבויות לכסף, ובכסף הזה קנה את כל הדברים לחתונה, **הֵוִי לְמָה נְקָרָא שְׁמוֹ לְבָן הָאֲרַמֵּי שְׂרַמָּה בְּאַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ. וְהִוֵּי כָל תּוֹשְׁבֵי חָרָן, לְלֵא יוֹצֵא מִן הַכֹּלל מְקַלְסִין קוֹדְמוֹי** שרים לפניו **וְאֲמַרִין הָא לֵיאָה לֵיאָה, הִיא לָאָה הִיא לָאָה. בְּרַמְשָׁא** כשהגיע זמן החופה **אָתוֹן****

¹⁸ ברוך שאמר: כך קוראים לזה חז"ל במסכת נדרים.

שאלה שלישית שהוא שואל;

אומרת התורה: {דברים לג, כא} **וַיֵּרָא רֵאשִׁית לּוֹ כִּי שָׁם חִלְקַת מַחֲקֵק סָפוֹן וְגו'**; אמרנו שגד רצו את הנחלה היות ומשה רבינו היה קבור שם. לכאורה, מי שהיה צריך להיקבר על יד משה רבינו היה יששכר – עמוד התורה. וא"כ למה דוקא גד רצה נחלה על יד משה רבינו מכל שאר השבטים?

לאחר מקבץ השאלות, נוכל לגשת לביאור הדברים:

בסוף פרשת בלק, מספרת התורה שעם ישראל חטא בעוון השיטים, שכלל עוון של זנות ועבודה זרה, ואמרנו בשם חז"ל בגמרא, שמשה רבינו נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור.

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יג, ב – יד, א} – **א"ר יהודה: אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו** שאלמלא היה הדבר הבא אמור בכתובים, לא היינו יכולים לאומרו, כי הנה יש לשאול: **היכן משה מת?** הרי ידוע לנו שמת בחלקו של ראובן בעבר הירדן, דכתיב {דברים לד-א} **"ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו"**, ונבו בחלקו של ראובן קיימא (עומדת היא), דכתיב {במדבר לב-לז} **"ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו'"** (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים). והיכן משה קבור? הרי קבור הוא בחלקו של גד, דכתיב בברכתו של משה לשבט גד {דברים לג-כא} **וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון וגו'**, וה'מחקק' הוא משה רבינו שלימד את חוקי התורה לישראל, שחלקת קברו צפונה וטמונה בנחלתו של גד, הרי שנקבר משה בחלקו של גד, ואף על פי שמותו היה בחלקו של ראובן, הוליוהו מחלקו של ראובן להיקבר בחלקו של גד. **ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי** (הוא) המרחק? **ארבעה מילין. אותן ארבעה מילין מי הוליוכו?**²¹ מי הוליוך את גופו של מש מהלך ארבעה מילין להיקבר בחלקו של גד? **מלמד שהיה משה מוטל בכנפי שכינה** והוליו הקב"ה לקבורה בחלקו של גד... **וכבר שלחה מלכות הרשעה רומי, שליחים אצל גסטרא** (המושל) **של בית פעור: "הראנו היכן משה קבור"**. המושל הראה להם את מקום הקבורה, אולם כאשר **עמדו למעלה, נדמה להם** כאילו רואים הם את הקבר **למטה**, וכאשר ירדו **למטה נדמה להם** כאילו הוא **למעלה**. **נחלקו לשתי כיתות** (קבוצות) שאחת עמדה למעלה ואחת למטה, ואז **אותן שעומדים למעלה נדמה להן** שהקבר הוא **למטה**, והעומדים **למטה נדמה להן** כאילו הוא **למעלה**. **לקיים מה שנאמר** {דברים לד-ו} **ולא ידע איש את קבורתו**.

כותב תוספות – מפני מה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי

"בא אליה ותלד על ברפי ואבנה גם אנכי ממנה"¹⁹ – כתוצאה מכך, נולדו לרחל שני ילדים – דן ונפתלי; ראתה לאה שהיא איננה מתעברת – היא לוקחת את שפחתה זילפה ונותנת אותה ליעקב; אומר השפתי כהן, בשום מקום בתורה לא נאמר שהיא אמרה ליעקב "אני מביאה לך את שפחתי ואבנה גם אנכי ממנה" – היות וכך, דעתו היתה נתונה בלאה והרי זה לוקח אישה בלי שידוכין, ומהביאה הזאת נולד גד.

מוסיף החיד"א ואומר {דבש לפי. מערכת פ'} – וגורי האר"י ז"ל כתבו דחצי שבט מנשה פטר רחם דאסנת²⁰ באה נחלתו מעבר לירדן מאחר שהיה לו פגם שבא מאסנת וגם ראובן שניתנה לאה ליעקב בבלי דעת וגם זלפה שפחת לאה נתנתה לאה בחשאי לכך לא זכו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה לארץ הקדושה וזה רמז הפסוק {מ"א ו, ו} **כי מגרעות נתן לבית סכיב חוצה** – מנשה גד ראובן – ר"ת מג"ר עו"ת, כלומר עוות שהיה בהם נשאר חוצה וכן כתב הרמ"ע ז"ל במאמר חקור הדין ח"ג פרק י"ח עש"ב.

ובא וראה מפלאות תמים דעים שהוא רוצה בכבוד בריותיו ומסתיר מומי בני אדם. הלא תראה דמשום עונש כי החטא **גר"ם** לשבט גד ראובן מנשה שלא לבא בארץ ישראל הנבחרת ונשאר בעבר הירדן. וכדי שלא לפרסם ענינם שלא יתביישו נתן ה' בלבם שהם ישאלו אחוזתם בעבר הירדן ונתחננו למשה רבינו ע"ה ע"ז ועשו תנאים והלכו עם אחיהם למלחמה כדי לזכות לאחוזתם בעבר הירדן, דבר שהוא עונש להם הם עצמם בקשוהו בתחינה ובטורח וה' עשה שלא יתביישו.

בא ר' יהונתן אייבשיץ בספרו **תפארת יהונתן**, ואומר דברים נפלאים שבטוחני שנאמר בנבואה; בתחילת דבריו, הוא פותח בכמה שאלות;

שאלה ראשונה שהוא שואל, אומרת התורה: {לב, א} **"ומקנה רב היתה לבני ראובן ולבני גד"** – ולמה רק להם, למה לא לשבט יששכר או לזבולון וכו'?

שאלה שניה שהוא שואל;

נאמר בתורה על קבורת משה רבינו: {דברים לד, ו} **וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוֹר וְגו'** – ולמה דוקא שם?

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יד, א} – **מפני מה נקבר משה אצל בית פעור? כדי לכפר על מעשה פעור**.

נשאלת השאלה – ולמה לא קברו שם את אהרן הכהן – למה דוקא משה רבינו הוא המכפר על מעשה פעור?

¹⁹ בראשית ל, ג.

²⁰ **ברוך שאמר:** ואיך נכנס חצי שבט המנשה? אמם של מנשה ואפרים היתה אסנת – שבאה מדינה ומשכם בן חמור; אסנת התחתנה עם יוסף הצדיק [כפי שמביא הפרקי דרבי אליעזר]. פירוש הדבר, כותב השפתי כהן, חצי מדינה היה חצי 'כשר' והחצי השני משכם בן חמור, היה חלק טמא; הבכור של אסנת היה מנשה – אז חצי ממנו שהיה שייך לשכם בן חמור, היה צריך להישאר מחוץ לארץ ישראל – ע"י העיזים ©

²¹ **ברוך שאמר:** והרי חברת קדישא לא היה אז ©

פעור הרי זה עבודתו. מפרשת הגמרא: **אע"ג דמיכין לביזוי** שמתכוון לבזות את העבודה זרה, כיון שזו היא עבודתה – חייב.

יוצא, שכדי לעבוד לפעור צריך לאכל ולשתות דברים משלשלים. ממילא, על קיבה ריקה לא ניתן לעבוד אותו. ולכאורה קשה, שואל התפארת יהונתן, איך עם ישראל עבדו לפעור והרי כל מזונם היה 'המן'?

אומרת הגמרא {מסכת יומא עה, ב} – מה זה מן? **לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר' עקיבא** ... ור' ישמעאל סבר, שהמן הוא: **לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים.**

משמע, שמי שאוכל מן אין לו יציאות, שהרי אמרו בני ישראל בפרשת חוקת {במדבר כא, ה} **וּנְפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלַחֵם הַקֶּלֶקֶל,** ופירש"י: **בלחם הקלקל.** לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא – "אנחנו אוכלים ואוכלים ולא יוצא כלום, עוד יבוא יום ונתפוצץ!" ©

אם עם ישראל אכלו מן ולא היו להם יציאות, איך בדיוק הם עבדו לפעור???

אומר התפארת יהונתן, כדי לענות על השאלה הזאת, נצטרך לקרוא פס' בפרשת בלק;

אומרת התורה: {במדבר כה, א} **וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיַּחַל הָעַם לַזְנוּת אֶל בָּנוֹת מִזְרָאֵי: {ב} וַתִּקְרְאוּ לָעַם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְלוּ הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן;**

מספר המדרש {תנחומא, בלק אות יח} – **וַתִּקְרְאוּ לָעַם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן. שֶׁהָלְכוּ בְעֵצַת בָּלְעָם, שֶׁנֶּאֱמַר: הֵן הִנֵּה הֵיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בָּלְעָם וְגו' (במדבר לא, טז). עָשׂוּ לָהֶם קִלְעִים וְהוֹשִׁיבוּ בָהֶן זִנוּת וּבִידְבָרָם כָּל כְּלֵי חַמְדָּה, וְהִיתָה זִקְנָה מִסְרֶסֶרֶת לִילְדָה שֶׁהִיתָה בְּפָנִים מִן הַחֲנוּת. בְּשֵׁעָה שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְרִים לְטִיל בְּשׂוֹק, זִקְנָה אֹמְרַת לוֹ, בְּחֹר, אִי אַתָּה מְבַקֵּשׁ כָּלִי פִּשְׁתָּן שֶׁבָאוּ מִבֵּית שָׁאן, וְהִיתָה מְרָאָה לוֹ. זִקְנָה אֹמְרַת לוֹ בְּיוֹתֵר, וַיִּלְדָה בְּפָחוֹת. מִכָּאן וְאֵילָךְ אֹמְרַת לוֹ יִלְדָה, אַתָּה כִּבְּן בֵּית שֶׁבֶרְרוֹר לְעֵצְמָךְ. וַצְרָצוֹר יֵין עֲמוּנֵי מִנַּח אֲצִלָּה, וְעֵדִין לֹא נֶאֱסַר יֵין שֶׁל גּוֹיִם. וַיִּלְדָה יִצְחָא מִקְשָׁטָה וּמִבְּסָמָה וּמִפְתָּה אוֹתוֹ וְאֹמְרַת לוֹ, לְמָה אָנוּ אוֹהֲבִין אֶתְכֶם, וְאַתֶּם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ. טוֹל לָךְ כָּלִי זֶה חֲנָם, הֲלֹא כָּלְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד, בְּנֵי תָרַח אָבִי אַבְרָהָם, אֵין אַתֶּם רֹצִים לְאָכֵל מִזְבַּחוֹתֵינוּ וּמִבְּשׂוּלֵינוּ, הֲרִי לָךְ עֲגָלִים וְתַרְנֻגְלוֹלִים שֶׁחֲטוּ כְּמִצְוַתְכֶם וְאָכְלוּ. מִיָּד מִשְׁקָהוּ יֵין וּבֹעֵר בּוֹ הַשֵּׁט, וְהִיא מִשְׁטָתָה אַחֲרֶיהָ. וַיֵּשׁ אֹמְרִים: בָּלְעָם צוּה אוֹתָן שֶׁלֹּא לְהִשְׁקוֹתָם יֵין, שֶׁלֹּא יִדְוּוּ כִּשְׁתוּיֵי יֵין, אֲלֹא כְּמִזְדִּידִין. כִּיֵּן שֶׁהִיא תּוֹבְעָה, אֲמָרָה, שֶׁחֲטָאתָ הַתַּרְנֻגְלוֹל הַזֶּה וְנִבְשַׁל וְנִאֲכַל עִמָּךְ, וּבְרִשׁוֹתְךָ אָנִי. כִּשְׁבָא לְשַׁחַט,**

לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע משמה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו.

ולמה נקראת העבודה זרה הזאת בשם 'פעור'?

אומרים חז"ל {פרקי דרבי אליעזר פמ"ו} – **ובכל זמן שהיו ישראל חוטאין, הוא עולה ופוער את פיו לנשך ברוחו ולהשחית את ישראל, לפיכך נקרא שמו פעור.**

ולמה דוקא משה נקבר שם ולא אהרן? – מביא התפארת **יהונתן דברי גמרא** במסכת סנהדרין, ששואלת מה היא בדיוק הע"ז של פעור;

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין טז, א} – **אמר רב יהודה אמר רב: מעשה בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר. אמרה: אם תעמוד ההיא אשה (כך אמרה על עצמה, כלומר אני) מחוליה תלך ותעבוד לכל עבודה זרה שבעולם. עמדה האשה מחוליה, ועבדה לכל עבודה זרה שבעולם. כיון שהגיע לפעור שאלה לכומרים שלו: במה עובדין לזו? אמרו לה הכומרים: אוכלין תרדין (עלי סלק) המשלשלים את המעיים ושותין שכר חדש שאף הוא משלשל את המעיים, ומתריזין בפניה (בפני אותה עבודה זרה). אמרה הנכרית: מוטב שתחזור ההיא אשה לחוליה, ולא תעבוד עבודה זרה בכך – באופן מגונה שכזה. מסיים רבי יהודה: אתם בית ישראל אינן כן (כאותה נכרית), שכן נאמר בבני ישראל שעבדו לבעל פעור: {במדבר כה-ה} הנצמדים לבעל פעור: מהלשון 'הנצמדים' משמע שהיו צמודים ואדוקים בו **כצמיד פתיל** – ככיסוי כלי המחובר לכלי היטב. לעומת זאת, התורה אומרת לגבי עם ישראל שנשארו נאמנים לה' {דברים ד-ד} **ואתם הדבקים בה' אלהיכם.** מהלשון 'הדבקים' משמע שהיו מדובקים לה' רק כשתי תמרות הדבוקות זו בזו שדבוקות ואינן דבוקות. הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את הפסוק הנזכר בדרך הפוכה: **במתניתא תנא** בברייתא שנינו: כאשר אמר הכתוב {במדבר כה, ה} **הנצמדים לבעל פעור** כוונתו לספר בשבח ישראל שלא נצמדו אליו בדבוק חזק אלא **כצמיד ע"י אשה** שהוא נמשך וזז אנה ואנה. וכאשר אמר הכתוב {דברים ד, ד} **ואתם הדבקים בה' אלהיכם,** המלה 'הדבקים' משמעה **דבוקים ממש.** מביאה הגמרא ברייתא נוספת העוסקת בעבודה זרה של פעור: **ת"ר** בברייתא: **מעשה** בישראל אחד ששמו **סבטא בן אלס** (שם עיר) **שהשכיר חמורו לנכרית אחת** לרכב עליו והוא ינהיגה. **כיון שהגיעה למקום שעובדים שם לפעור, אמרה לו האשה: המתן עד שאכנס לעשות צרכי בפניו ואצא. לאחר שיצאה, אמר לה היהודי: אף את המתניני עד שאכנס לעשות צרכי בפניו ואצא. אמרה לו: וכי לא יהודי אתה? אמר לה: ומאי איכפת לך? נכנס, פער עשה צרכי בפניו, וקינח בחוטמו של פעור. והיו משרתי ע"ז מקלסין לו משבחים אותו ואומרים: מעולם לא היה אדם שעבדו לזו בכך. שנינו במשנה: הפוער עצמו לבעל****

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

רק משה רבינו שבזכותו ירד המן לישראל ולכן הוא לא יכל להיקבר שם. בנוסף, אם בני גד ובני ראובן חיבבו את המן ולא אכלו בשר, ממילא הם יכלו ג"כ לכפר על מעשה פעור ולכן קיבלו נחלה על יד משה רבינו!

נסכם את הדברים;

בני גד ובני ראובן, לא יכלו לומר למשה רבינו – "משה, אנחנו רוצים להיות קבורים לידך!" – זה לא מכובד לדבר ככה למנהיג הדור – אז מה הם עשו?! באו אליו וביקשו: "תן לנו נחלה בעבר הירדן היות ויש לנו מקנה רב" – אמר להם משה: "בשום פנים ואופן לא! תחילה תיכנסו לארץ להילחם ורק אח"כ תקבלו את הנחלה!" – אבל לבסוף הסכים עמם משה, כפי שכותב הספורנו – "ויתן להם משה. כדי שלא להכנס במחלוקת הסכים משה לדבריהם".

לכאורה, מה הבעיה?! תיכנסו להילחם ואחרי זה תקבלו נחלה!

אומר החתם סופר, הם לא רצו שחש וחלילה משה רבינו יהיה קבור אפילו רגע אחד בנחלה של גויים, ואם הם לא היו מקבלים את הנחלה קודם, משה רבינו היה קבור בנחלה של גויים, ורק אחר כך זה היה עובר לנחלת ישראל.

היות והם לא יכלו לומר למשה את הדברים האלה מפאת כבודו, לכן הם באו בבקשה לנחלה עבור הצאן – משה רבינו שומע את הדברים וכועס עליהם – הם מקבלים את התוכחה באהבה – נכנסים לארץ – מחלקים אותה וחוזרים לעבר הירדן – ולמה???" **"כי שם חלקת מחקק ספון!"**

אם אלה הדברים, נוכל לסיים בדבר נפלא:

בשבת הקודמת קראנו פרשת פינחס. פינחס הוא אליהו שיבשר לנו את הגאולה, כמ"ש {מלאכי ג, כג} **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא.**

אומר המגלה עמוקות, בוא ותראה, גואל ראשון קבור בנחלת בני גד – הוא משה רבינו, שהוציא את עם ישראל ממצרים. ומי הוא הגואל האחרון?! משיח בן דוד. אבל עוד לפני שהוא יגיע ב"ב, ישנם 'שני תהליכים': תחילה יגיע אליהו הנביא, ולאחריו יגיע משיח בן יוסף; ומאפה עתיד להגיע אליהו הנביא?

ברגע שנולד גד, אומרת התורה בפרשת ויצא: {בראשית ל, יא} **ותאמר לאה בא גד ותקרא את שמו גד וגו' – מה פירוש "בא גד"?**

אומר רש"י – **בא גד. בא מזל טוב ...**

אומרת לו, איני שומעת עד שתשחטנו לפעור. והוא נשטה אחריה ושחטו לפעור, ואוכל עמה ונצמד זו לזו.

יוצא א"כ, שהם כן אכלו בשר מלבד המן וככה יכלו לעבוד לפעור!

מה קורה לעם ישראל במדבר, כאשר הם רוצים לאכול סטייק ביום רביעי אחה"צ – האם הם יכולים לאכול? אם הם רוצים רק טעם של סטייק, הם יכלו לקבל את זה במן. אבל אם הם רוצים לאכול סטייק אמיתי? הגמרא במסכת חולין²² מדברת על זה ואומרת, שבשר תאוה נאסר עליהם במדבר ולכן כדי לאכול בשר, הם היו יכולים להביא קרבן שלמים, ומה שהיה נשאר לבעלים הם יכלו לקבל ולאכול.

כותב התפארת יהונתן – **ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאוד** וגו', ויש לתת טעם למה דוקא לשני שבטים הללו היה מקנה רב? דאיתא דמשה הוצרך להיקבר נגד ע"ז של פעור על דפשו שם ופערו צואה והוצרכו לאכול תחילה דברים אחרים חוץ מהמן, והמן היה מתנגד לזה דהיה נבלע באיברים והמן היה בזכות משה, ולכך היה משה מכניע עוון פעור ושני השבטים הללו חיבבו את המן ולכך מקנה רב היה להם מאשר הביאו ממצרים, משא"כ שאר השבטים דשחטו הבהמות ולא חיבבו את המן לאכול בכל פעם...

יוצא א"כ, שהשבטים היחידים שלא אכלו בשר כל אותן ארבעים שנה במדבר, היו שבט ראובן ושבט גד – ולכן היה להם מקנה רב היות והם לא שחטו את הבקר שלהם!

והיות והם חיבבו את המן, לכן הם היו דבוקים במשה רבינו – ולמה? כי המן הגיע לבני ישראל בזכותו;

אומרת הגמרא {מסכת תענית ט, א} – **ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל ואלו הן: משה ואהרן ומרים, וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן: באר וענן ומן; באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה.**

כותב השפת אמת {שנת תר"מ} – בענין בני גד ובני ראובן כתבתי במקום אחר בשם הרב **מפרשיסחא ז"ל** פירוש 'מקנה רב' שהיה להם קנין דביקות במשה רבינו ע"ה.

שאלנו, למה דוקא משה רבינו נקבר מול בית פעור ולא אהרן?

התשובה פשוטה מאד, כי אהרן לא היה יכול לכפר על מעשה פעור היות והוא היה כהן – ולכהנים היו מביאים קרבנות, ואומרים חז"ל²³: "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרין" – לכן מתוקף תפקידו הוא נאלץ לאכול בשר. לעומתו, משה רבינו היה דבוק במן – ואמרנו, שכדי לעבוד לפעור צריך לאכול אוכל גשמי, ממילא אהרן לא יכל לכפר על מעשה פעור, אלא

²² טז ע"ב.

²³ יומא סו:

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אומר המגלה עמוקות, המקום הראשון שמופיע אליהו הנביא בתנ"ך הוא בספר מלכים א' {יז, א} **וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ הַתְּשִׁבִי מִתְּשִׁבֵי גִלְעָד** וגו' – ואיפה זה גלעד? בנחלתו של גד!

פירוש נוסף, **אומר מדרש אגדה** – בגד. משבט גד עתיד לצאת אליהו הנביא, המגיד בשורות טובות לישראל, וכמה דהוא אמר: "גד גדוד יגודנו" {בראשית מט, יט}.

גואל ראשון – משה רבינו, והאחרון – אליהו הנביא. בשבת הראשונה של תלתא דפורענותא, יהי רצון שישלח לנו הקב"ה את אליהו הנביא, ב"ב אמן ואמן !!!